

থাইজুৰাৰী যুটীয়া বন পৰিচালনা সমিতি (জে এফ এম চি)

পশ্চিম হাফলং বন সংমণ্ডল, ডিমা হাচাও বন চক্ৰ

Approved
[Signature]
Divisional Forest Officer
Dimas Hasani Forest Division (West)
Haflong

ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা

(২০১৬-১৭ৰ পৰা ২০২৫-২৬ লৈ)

থাইজুৰাৰী যুটীয়া বন পৰিচালনা সমিতি দ্বাৰা প্ৰস্তুত

সহায়কাৰী

অসম বন বিভাগ

আৰু

(কম্পেল', COMPELO)

[আই আই ই (IIE), আৰ জি ভি এন (RGVN) আৰু চি এম এল (CML)]

জুলাই, ২০১৬

সংক্ষিপ্ত শব্দৰ সম্পূৰ্ণ নামৰ তালিকা

সংক্ষিপ্ত	সম্পূৰ্ণ নাম
এ পি এফ বি চি (APFBC)	বন আৰু জৈৱ বৈচিত্ৰ্য সংৰক্ষণৰ অসম প্ৰকল্প (আছাম প্ৰজেক্ট অন ফৰেষ্ট এণ্ড বায়'ডাইভাৰ্ছিটি কনজাৰভেচন)
এ এফ ডি (AFD)	এজেণ্চী ফ্ৰাঞ্চ ডি ডেভেলপমেণ্ট
বি পি এল (BPL)	দাৰিদ্ৰ্য সীমাৰেখাৰ তলৰ (বিল' পভাৰ্টি লাইন)
বিটিচি (BTC)	বড়োলেণ্ড স্বায়ত্ত্বশাসিত পৰিষদ
কম্পেল' (COMPELO)	ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা আৰু জীৱিকাৰ সুযোগ বৃদ্ধিৰ বাবে গঠিত মহাজোঁট কনছাল্টিং ছাৰ্ভিচ ফৰ মাইক্ৰ'প্লেনিং এনহেনচিং লাইভলিহুড অপৰ্চুনিটিজ
ই পি এ (EPA)	প্ৰাৰম্ভিক কাৰ্যসূচী (এণ্টি পইণ্ট এক্টিভিটী)
জি আই এছ (GIS)	ভূ-তাত্ত্বিক তথ্য ব্যৱস্থা (জিঅ'গ্ৰাফিকেল ইনফৰ্মেচন চেণ্টাৰ)
এইচ এ (Ha)	হেক্টৰ
আই আই ই (IIE)	ভাৰতীয় উদ্যমিতা প্ৰতিষ্ঠান (ইণ্ডিয়ান ইনষ্টিটিউট অব্ এণ্টাৰপ্ৰিনিয়ৰশ্বিপ)
ইডিচি (EDC)	পৰিৱেশ উন্নয়ন সমিতি
কে জি (Kg.)	কিলোগ্ৰাম
কে এম (Km.)	কিলোমিটাৰ
মানস এন পি (Mansa NP)	মানাহ ৰাষ্ট্ৰীয় উদ্যান
মানস টি পি (MansaTP)	মানাহ ব্যাঘ্ৰ প্ৰকল্প
এন জি অ' (NGO)	বেচৰকাৰী স্বেচ্ছাসেৱী সংস্থা (নন গভৰ্ণমেণ্টেল অৰ্গেনাইজেচন)
এন টি এফ পি (NTFP)	কাঠ ভিন্ন বন উৎপাদন (নন টিম্বাৰ ফৰেষ্টে প্ৰডিউচ)
পি ডি এছ (PDS)	ৰাজহুৱা বিতৰণ ব্যৱস্থা (পাব্লিক ডিষ্ট্ৰিবিউচন ছিষ্টেম)
পি আৰ এ (PRA)	অংশগ্ৰহণমূলক গ্ৰামীণ মূল্যায়ন (পাৰ্টিচিপেটৰি ৰুৰেল এপ্ৰাইজেল)
আৰ এছ (Rs)	ভাৰতীয় টকা (ইণ্ডিয়ান ৰুপি)
এছ এইচ জি (SHG)	আত্মসহায়ক গোট (ছেল্ফ হেল্প গ্ৰুপ)
ভি চি ডি চি (VCDC)	গাঁও পৰিষদ উন্নয়ন সমিতি (ভিলেজ কাউন্সিল ডেভেলপমেণ্ট কমিটী)

যুটীয়া বন পৰিচালনা সমিতি
(জীৱিকা উন্নয়ন পৰিকল্পনা আৰু বন উন্নয়ন পৰিকল্পনা)

সূচীপত্ৰ

অধ্যায়	শিৰোনাম	পৃষ্ঠা নং
১	ভূমিকা	৫
২	গাঁৱৰ আৰ্থ-সামাজিক ৰূপৰেখা	৬
৩	জীৱিকা বিশ্লেষণ-গাঁথনি (ফ্ৰেমৱৰ্ক) আৰু আহিলা	১১
৪	জীৱিকা উন্নয়ন পৰিকল্পনা	১৬
৫	বন উন্নয়ন পৰিকল্পনা	১৯
-	পৰিশিষ্ট তালিকা	৩৪

সূচীপত্ৰ

১। পৰিচয়	৫
২। গাঁৱাৰ আৰ্থ-সামাজিক ৰূপৰেখা.....	৬
৩। জীৱিকাৰ সুযোগ বিশ্লেষণ.....	১১
৪। জীৱিকা উন্নয়ন পৰিকল্পনা.....	১৬
পশ্চিম হাফলং সংমণ্ডল.....	
৫। বন উন্নয়ন পৰিকল্পনা.....	১৯
তালিকা ৫.২ : জে এফ এম ৰি বনভূমিৰ প্ৰকাৰ.....	
তালিকা ৫.৩ : থাইজুৱাৰী জে এফ এম চিৰ বৰ্তমানৰ উদ্ভিদসমূহৰ বিৱৰণ.....	
থাইজুৱাৰী জে এফ এম চি.....	
তালিকা ৫.৪ (বি) : বন উৎপাদনৰ মুঠ ঘৰুৱা প্ৰয়োজন	
থাইজুৱাৰীৰ প্ৰতিটো পৰিয়াল জে এফ এম চি.....	
জে এফ এম চি.....	
তালিকা ৫.৫ (বি) : বন উৎপাদনৰ সংগ্ৰহ আৰু বিপন্ন অতিৰিক্ত তথ্য (থাইজুৱাৰী জে এফ এম চি).....	
তালিকা ১২ (বি) : থাইজুৱাৰী জে এফ এম চিত বাঁহ খেতিৰ পৰিকল্পনা.....	
জে এফ এম চি	
পৰিশিষ্ট - ২.....	
পি আৰ এ কাৰ্যসূচী.....	
তালিকা ৩.১ : থাইজুৱাৰী জে এফ এম চিৰ অন্তৰ্গত গাঁওসমূহৰ চমু বিৱৰণ.....	
ছবি ২ : সম্পত্তিৰ ৰেংকিং.....	
সম্পত্তিৰ ৰেংকিং (পাই চিত্ৰ).....	
তালিকা ৪.২ : সময়সূচী পুনৰীক্ষণ.....	
ছবি ৩ : খেতিৰ সময় ধাৰণা.....	
তালিকা ৪.৩ : বতৰ অনুযায়ী কৃষিৰ প্ৰকাৰ.....	
৩.৫। ভেন ডায়েগ্ৰাম.....	
পৰিশিষ্ট - ৪.....	
জে এফ এম চিৰ তালিকা.....	
পৰিশিষ্ট -৫ (আলোকচিত্ৰ).....	
আলোকচিত্ৰ ২ : থাইজুৱাৰী জে এফ এম চিত পি আৰ এ অনুশীলনৰ	
তাৰিখ : ১৬/০৫/২০১৬	
তাৰিখ : ০৮/০৯/২০১৬	
পৰিশিষ্ট : ৬ (ৰেক'ৰ্ড -I).....	
তালিকা ১ : জে এফ এম চিৰ প্ৰাথমিক তথ্য.....	
ৰেক'ৰ্ড -II.....	

<p>কম্পেল'ৰ প্ৰকল্প সম্পৰ্কে (ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা আৰু জীৱিকাৰ সুযোগ বৃদ্ধিৰ বাবে গঠিত মহাজোঁট, COMPELO) :</p>	<p>অসম বন আৰু জৈৱ-বৈচিত্ৰ্য সংৰক্ষণ প্ৰকল্প (আছাম প্ৰজেক্ট অন ফৰেষ্ট এণ্ড বায়'ডাইভাৰ্ছিটি কনজাৰ্ভেচন)ৰ উদ্দেশ্য হৈছে— 'নিৰ্দিষ্ট এলেকাৰ বনাঞ্চলৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল জনগোষ্ঠীসমূহৰ অংশগ্ৰহণেৰে আৰু বনজ আৰু বনজবহিৰ্ভূত সম্পদৰ বহনক্ষম ব্যৱহাৰৰ জৰিয়তে তেওঁলোকৰ জীৱিকা সুনিশ্চিত কৰিবলৈ বিশেষ গুৰুত্ব আৰোপ কৰাৰ লগতে বহুমুখী সুসংহত পৰিকল্পনাৰে অসমত স্থিতিশীল বন আৰু জৈৱ-বৈচিত্ৰ্য সংৰক্ষণ আৰু পৰিচালনৰ ব্যৱস্থা কৰা।' প্ৰকল্পটোৰ লক্ষ্য হৈছে— 'বনাঞ্চলৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল জনগোষ্ঠীসমূহৰ সহযোগত তেওঁলোকৰ জীৱিকা আৰু জৈৱ-বৈচিত্ৰ্য সংৰক্ষণ আৰু স্থিতিশীল ব্যৱহাৰৰ জৰিয়তে বনাঞ্চল সংৰক্ষণ আৰু পৰিৱেশতন্ত্ৰক পুনৰুদ্ধাৰ কৰা।'</p> <p>এই প্ৰকল্পটোলৈ আৰ্থিক অনুদান আগবঢ়াইছে এজেণ্টী ফ্ৰান্সিছ ডি ডেভেলপমেণ্ট অৰ্থাৎ ফ্ৰান্স ডেভেলপমেণ্ট এজেণ্টীয়ে। সহযোগ কৰিছে অসম চৰকাৰে। প্ৰকল্পটোৰ পৰিকল্পনা, ৰূপায়ণ, নিৰীক্ষণ, সমন্বয় আৰু ব্যৱস্থাপনাকে ধৰি সকলো কামৰ দায়িত্বত আছে আছাম প্ৰজেক্ট অন ফৰেষ্ট এণ্ড বায়'ডাইভাৰ্ছিটি কনজাৰ্ভেচন ছ'চাইটী।</p>
<p>ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা আৰু জীৱিকা উন্নয়ন</p>	<p>বজাৰৰ সম্ভাৱনীয়তাভিত্তিক মূল্য সংযোজনৰ জৰিয়তে জীৱিকাৰ কাম-কাজ উন্নত কৰিবলৈ প্ৰকল্পটোত উদ্যোগমূলক বিকাশ, উৎপাদিত সামগ্ৰীৰ প্ৰক্ৰিয়াকৰণৰ জৰিয়তে মূল্য সংযোজন আৰু বিপণনৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়া হৈছে। জনসংখ্যা বৃদ্ধিৰ লগে লগে বনজ সম্পদ ওপৰত বৃদ্ধি পোৱা হেঁচাৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত এনে পদক্ষেপ জৰুৰী হৈ পৰিছে। বজাৰ সম্ভাৱনীয়তাৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি বৰ্তমানে উপলব্ধ বনজ আৰু জৈৱ-বৈচিত্ৰ্য সামগ্ৰী আৰু সেৱাসমূহত মূল্য সংযোজনৰ উপায় উদ্ভাৱন কৰাটো প্ৰয়োজন হৈ পৰিছে। তদুপৰি, বনাঞ্চলভিত্তিক জীৱিকাৰ বাহিৰে জীৱিকাৰ অন্য পথ বিচাৰি উলিওৱা আৰু দক্ষতা বিকাশ পদক্ষেপৰ জৰিয়তে সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সক্ষমতা বৃদ্ধি কৰাও দৰকাৰ।</p> <p>প্ৰকল্পটোৰ অধীনত ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা আৰু জীৱিকা উন্নয়নৰ কাৰ্যসূচী ৰূপায়ণৰ বাবে ভাৰতীয় উদ্যমিতা প্ৰতিষ্ঠান (ইণ্ডিয়ান ইনষ্টিটিউট অব্ এণ্টাৰপ্ৰিনিঅ'ৰশ্বিপ, আই আই ই), গুৱাহাটী আৰু ৰাষ্ট্ৰীয় প্ৰাৰম্ভিক বিকাশ নিধি (আৰ জি ডি এন), আৰু 'চেণ্টাৰ ফৰ মাইক্ৰ' ফাইনেঞ্চ এণ্ড লাইভলিহুড' (চি এম এল)ক লৈ এখন সমিতি গঠন কৰা হৈছে। এই সমিতিখনৰ নাম দিয়া হৈছে— 'ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা আৰু জীৱিকাৰ সুযোগ বৃদ্ধিৰ বাবে গঠিত মহাজোঁট (কনছাল্টিং ছাৰ্ভিচ ফৰ মাইক্ৰ'প্লেনিং এনহেল্পিং লাইভলিহুড অপচুনিটিজ)' চমুকৈ কম্পেল'।</p> <p>প্ৰকল্পটোৰ নিৰ্দেশনা মতে এই ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনাত অন্তৰ্ভুক্ত হৈ আছে 'গাঁও আৰু বন বিভাগৰ বিভিন্ন অভিযান আৰু বনাঞ্চলৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল সদস্যক জীৱিকাৰ ক্ষেত্ৰত সহায় কৰা আৰু স্থিতিশীল বন ব্যৱস্থাপনাক এক প্ৰসাৰিত লক্ষ্য হিচাপে গণ্য কৰা।' বন উন্নয়ন আৰু জীৱিকা উন্নয়ন উভয় লক্ষ্যকে এই প্ৰকল্পত সামৰি লোৱা হৈছে।</p>
<p>থাইজুৱাৰী জে এফ এম চিৰ বাবে ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা</p>	<p>অসমৰ ডিমা হাচাও জিলাত অৱস্থিত থাইজুৱাৰী জে এফ এম চিৰ বাবে ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা এই নথিত আগবঢ়োৱা হৈছে। এই জে এফ এম চি পশ্চিম হাফলং বন সংমণ্ডলৰ ডিমা হাচাওৰ অধীনত। সম্প্ৰদায়ৰ ৰূপৰেখা পৰৱৰ্তী শাখাত দিয়া হৈছে।</p>

	বৰ্তমান ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা সম্প্ৰদায়ৰ পুৰুষ আৰু মহিলাসহ সকলো সদস্যৰ অংশগ্ৰহণৰ জৰিয়তে প্ৰস্তুত কৰা হৈছে। এই নথি গ্ৰামীণ অনুষ্ঠানৰ অংশগ্ৰহণৰূপে (পি আৰ এ) কাৰ্যকৰীকৰণ হয় সম্প্ৰদায় আৰু ভাৰতীয় উদ্যমিতা প্ৰতিষ্ঠানৰ অধীনৰ কৰ্মচাৰীৰ সহযোগত (আই আই ই) গুৱাহাটী প্ৰকল্প জুন, ২০১৬ চনত, জুলাই ২০১৬ তাৰিখে গৃহীত কৰাৰ বাবে এই নথি আলোচনা কৰি চূড়ান্ত কৰা হয়।
--	---

২। গাঁৱৰ আৰ্থ-সামাজিক ৰূপৰেখা

অৱস্থিতি	<p>ডিয়ুৱ্ৰা অশ্ৰেণীমূলক ৰাজ্যিক বনাঞ্চল (ইউ এছ এফ)ৰ সীমামূৰীয়া অঞ্চলত বাস কৰা লোকসকলক সামৰি লোৱাৰ উদ্দেশ্যেৰে থাইজুৱাৰী যুটীয়া বন পৰিচালনা সমিতি (জে এফ এম চি) গঠন কৰা হৈছে। জে এফ এম চিৰ অধীনৰ অঞ্চলটো অসমৰ ডিমা হাচাও জিলাৰ হাফলং বন সংমণ্ডলৰ অধীনত।</p> <p>পৰিশিষ্ট-১ত গাঁৱৰ মানচিত্ৰ দিয়া হৈছে।</p>																				
মূল তথ্য	<p>জে এফ এম চিৰ মূল তথ্য তলত উল্লেখ কৰা হ'ল।</p> <p>তালিকা-ক : জে এফ এম চিৰ মূল তথ্য</p> <table border="1"> <tr> <td>জে এফ এম চিৰ নাম</td> <td>থাইজুৱাৰী</td> </tr> <tr> <td>বাসস্থান</td> <td>থাইজুৱাৰী</td> </tr> <tr> <td>ৰাজহ গাঁৱৰ</td> <td>নাই</td> </tr> <tr> <td>গাঁও পঞ্চায়ত/ভি চি ডি চিৰ নাম</td> <td>নাই</td> </tr> <tr> <td>জিলা</td> <td>ডিমা হাচাও</td> </tr> <tr> <td>বন সংমণ্ডল</td> <td>পশ্চিম হাফলং</td> </tr> <tr> <td>বন আঞ্চলিক</td> <td>ডিয়ুৱ্ৰা</td> </tr> <tr> <td>বন লাট</td> <td>নাই</td> </tr> <tr> <td>গঠন হোৱাৰ বছৰ</td> <td>২০১৫-২০১৬</td> </tr> <tr> <td>জে এফ এম চিৰ চাৰিসীমা</td> <td> তলত উল্লেখ কৰা ধৰণে : উত্তৰ : হাফলং-লংকা পথ দক্ষিণ : জে এফ এম চি বনাঞ্চল পশ্চিম : মধুবাৰী গাঁও পূব : ডিয়ুং নদী </td> </tr> </table> <p>উৎস : জে এফ এম চি তথ্য আৰু ২০১৬ চনৰ জুন মাহত পি আৰ এ অনুশীলনৰ সময়ত হোৱা আলোচনা।</p> <p>অতিৰিক্ত বৰ্ণনা তথ্য-I (পৰিশিষ্টত দিয়া আছে)</p>	জে এফ এম চিৰ নাম	থাইজুৱাৰী	বাসস্থান	থাইজুৱাৰী	ৰাজহ গাঁৱৰ	নাই	গাঁও পঞ্চায়ত/ভি চি ডি চিৰ নাম	নাই	জিলা	ডিমা হাচাও	বন সংমণ্ডল	পশ্চিম হাফলং	বন আঞ্চলিক	ডিয়ুৱ্ৰা	বন লাট	নাই	গঠন হোৱাৰ বছৰ	২০১৫-২০১৬	জে এফ এম চিৰ চাৰিসীমা	তলত উল্লেখ কৰা ধৰণে : উত্তৰ : হাফলং-লংকা পথ দক্ষিণ : জে এফ এম চি বনাঞ্চল পশ্চিম : মধুবাৰী গাঁও পূব : ডিয়ুং নদী
জে এফ এম চিৰ নাম	থাইজুৱাৰী																				
বাসস্থান	থাইজুৱাৰী																				
ৰাজহ গাঁৱৰ	নাই																				
গাঁও পঞ্চায়ত/ভি চি ডি চিৰ নাম	নাই																				
জিলা	ডিমা হাচাও																				
বন সংমণ্ডল	পশ্চিম হাফলং																				
বন আঞ্চলিক	ডিয়ুৱ্ৰা																				
বন লাট	নাই																				
গঠন হোৱাৰ বছৰ	২০১৫-২০১৬																				
জে এফ এম চিৰ চাৰিসীমা	তলত উল্লেখ কৰা ধৰণে : উত্তৰ : হাফলং-লংকা পথ দক্ষিণ : জে এফ এম চি বনাঞ্চল পশ্চিম : মধুবাৰী গাঁও পূব : ডিয়ুং নদী																				

<p>কাৰ্যকৰী আৰু সাধাৰণ সমিতিৰ সংক্ষিপ্ত বিৱৰণ</p>	<p>জে এফ এম চি-ৰ কাৰ্যনিৰ্বাহক সমিতি আৰু সাধাৰণ সভাৰ সংক্ষিপ্ত বিৱৰণ তলৰ তালিকাত দিয়া হ'ল।</p> <p>তালিকা-খ : কাৰ্যকৰী আৰু সাধাৰণ সমিতিৰ সংক্ষিপ্ত বিৱৰণ</p> <table border="1" data-bbox="515 405 1398 768"> <tr> <td>সভাপতিৰ নাম</td> <td>শ্ৰী ধনখেৰ থাওচেন</td> </tr> <tr> <td>সদস্য সচিবৰ নাম</td> <td>শ্ৰী ৰবীন্দ্ৰ ডিব্ৰেগেডে</td> </tr> <tr> <td>কোষাধ্যক্ষৰ নাম</td> <td>-</td> </tr> <tr> <td>কাৰ্যকৰী সমিতিৰ সদস্য সংখ্যা</td> <td>পুৰুষ : ৬ মহিলা : ২</td> </tr> <tr> <td>সাধাৰণ সমিতিৰ সদস্য সংখ্যা</td> <td>পুৰুষ : ১২, মহিলা : ৩</td> </tr> </table> <p>উৎস : জে এফ এম চিৰ তথ্য।</p>	সভাপতিৰ নাম	শ্ৰী ধনখেৰ থাওচেন	সদস্য সচিবৰ নাম	শ্ৰী ৰবীন্দ্ৰ ডিব্ৰেগেডে	কোষাধ্যক্ষৰ নাম	-	কাৰ্যকৰী সমিতিৰ সদস্য সংখ্যা	পুৰুষ : ৬ মহিলা : ২	সাধাৰণ সমিতিৰ সদস্য সংখ্যা	পুৰুষ : ১২, মহিলা : ৩
সভাপতিৰ নাম	শ্ৰী ধনখেৰ থাওচেন										
সদস্য সচিবৰ নাম	শ্ৰী ৰবীন্দ্ৰ ডিব্ৰেগেডে										
কোষাধ্যক্ষৰ নাম	-										
কাৰ্যকৰী সমিতিৰ সদস্য সংখ্যা	পুৰুষ : ৬ মহিলা : ২										
সাধাৰণ সমিতিৰ সদস্য সংখ্যা	পুৰুষ : ১২, মহিলা : ৩										
<p>পৰিয়াল আৰু জনসংখ্যা গাঁথনি</p>	<p>গাঁওখনত বাস কৰা পৰিয়ালৰ সংখ্যা হৈছে ৬০টা। ৮৩.৩৩ শতাংশ পৰিয়াল দাৰিদ্ৰ্য সীমাৰেখাৰ তলত বাস কৰে। বাকী ১৬.৬৭ শতাংশ পৰিয়ালহে দাৰিদ্ৰ্য সীমাৰেখাৰ ওপৰৰ। মহিলাৰ নেতৃত্বত চলা কোনো পৰিয়াল গাঁওখনত নাই। মুঠ জনসংখ্যা ২০৬গৰাকী। ইয়াৰে ১৩৯জন পুৰুষ আৰু ১২১গৰাকী মহিলা সদস্য। গাঁওখনৰ এশ শতাংশ লোকে অনুসূচিত জাতি (পাৰ্বত্য)ৰ অন্তৰ্ভুক্ত।</p> <p>উপৰ্যুক্ত বিষয়ত বিতং তথ্যৰ বাবে তালিকা-২ দ্ৰষ্টব্য।</p> <p>ইয়াৰ পৰা জনা যায় যে :</p> <ol style="list-style-type: none"> ১) প্ৰতিটো পৰিয়ালৰ গড় সদস্য সংখ্যা হৈছে ৪.৩জন ২) গাঁওখনত লিংগ অনুপাত হৈছে প্ৰতি ১০০০জন পুৰুষৰ বিপৰীতে মহিলাৰ সংখ্যা ৮৭১গৰাকী। 										
<p>শিক্ষা আৰু দক্ষতা বিকাশ</p>	<p>প্ৰায় শতকৰা ৭১.৬৮ ভাগ বাসিন্দাই শিক্ষিতৰূপে জনা যায়। গাঁওখনৰ অধিকাংশ লোকে স্কুল পৰ্যায়ৰ শিক্ষা লাভ কৰিছে। আনহাতে তুলনামূলকভাৱে নগণ্যসংখ্যক পৰিয়ালৰ সদস্যইহে কলেজ আৰু বিশ্ববিদ্যালয় পৰ্যায়ৰ শিক্ষা গ্ৰহণ কৰিছে।</p> <p>আনুষ্ঠানিক আৰু অনানুষ্ঠানিক— এই দুই ধৰণৰ জীৱিকা উন্নয়ন কাৰ্যসূচী গাঁওবাসীয়ে গ্ৰহণ কৰি আহিছে। জে এফ এম চি এলেকাত অনানুষ্ঠানিক দক্ষতা উন্নয়নৰ অৰ্থ হৈছে পৰম্পৰাগতভাৱে গ্ৰহণ কৰা দক্ষতা। লোকসকলৰ নিম্নোক্ত ক্ষেত্ৰসমূহত পৰম্পৰাগত দক্ষতা আছে :</p> <ol style="list-style-type: none"> ক) কৃষি খ) চিলাই গ) হস্তশিল্পী <p>সমগ্ৰ দেশৰ লগতে ৰাজ্যখনতো আনুষ্ঠানিক দক্ষতা উন্নয়ন কাৰ্যসূচী প্ৰসাৰৰ বাবে চৰকাৰে সক্ৰিয় ভূমিকা পালন কৰি আহিছে। এনে কোনো আঁচনিৰ পৰা এতিয়ালৈকে গাঁওবাসী উপকৃত হোৱা নাই। কিয়নো গাঁওখন অথবা ইয়াৰ পাৰ্শ্বৱৰ্তী অঞ্চলসমূহত</p>										

	তেনে কোনো আঁচনি ৰূপায়ণ কৰা হোৱা নাই।
মাটি	<p>প্ৰকল্প গ্ৰহণ কৰা অঞ্চলৰ ভূমিৰ প্ৰকাৰ এনেধৰণৰ :</p> <p>পাৰ্বত্য অঞ্চলত বালিচহীয়া আঠালেতীয়া মাটি।</p> <p>এই ধৰণৰ মাটিয়ে সকলো ধৰণৰ খেতিৰে উপযুক্ততা গঢ়ে, কাৰণ এই সমগ্ৰ মাটিয়েই যথেষ্ট সাৰুৱা।</p>
পানীৰ উৎসৰ পৰ্যাপ্ততা	<p>অঞ্চলটো ডিয়ুং নদীৰে সংপৃক্ত। ডিয়ুং (ডিমাচা ভাষাত ইয়াৰ অৰ্থ বিশাল পানী) নদী হৈছে সবাতোকৈ দীঘল নদী। ইয়াৰ দৈৰ্ঘ্য হৈছে ২৪০ কিলোমিটাৰ। বৰাইলৰ পৰা নদীখন উৎপত্তি হৈছে।</p> <p>বৰাক উপত্যকাত স্থানীয়ভাৱে 'বিল' বুলি কোৱা কেইবাটাও জলাশয় আছে। এই জলাশয়সমূহ মাছ আৰু আন জলজ সম্পদেৰে সমৃদ্ধ।</p>
জলবায়ু : উষ্ণতা আৰু বৰষুণ	<p>গ্ৰীষ্মকালত তাপমান ৩২° চেলচিয়াছ। শীতলকালত তাপমাত্ৰা ৭° চেলচিয়াছলৈকে হয়। আনহাতে জানুৱাৰী মাহত গড় তাপমাত্ৰা হৈছে ১৫.৯° চেলচিয়াছ।</p> <p>বৰষুণৰ গড় পৰিমাণ হৈছে প্ৰায় ২২০০-২৭০০ মিলিমিটাৰ। বাৰিষাৰ ঋতুতেই (জুন-আগষ্ট) সাধাৰণতে প্ৰায় দুই তৃতীয়াংশ বৰষুণ হয়। গাঁওখনত বাৰিষাৰ সময়ছোৱাত আৰ্দ্ৰতাৰ হাৰ উচ্চ (৮৭ শতাংশৰো অধিক) আৰু জাৰকালি আৰ্দ্ৰতাৰ হাৰ নিম্ন (৭০ শতাংশৰ তলত)।</p>
বন আৰু জৈৱ-বৈচিত্ৰ্য	<p>স্থানীয় বনাঞ্চলসমূহক সাধাৰণভাৱে পলসুৱা সমতলীয় শাল বনাঞ্চল আৰু ভূখণ্ড শাল বনাঞ্চল হিচাপে শ্ৰেণীভুক্ত কৰা হৈছে। ঘাই ঘাই বৃক্ষ প্ৰজাতিসমূহ হৈছে হলখ, গমাৰি, তিতাচপা, নাহৰ, বনচোম, বগীপমা, বলা, কৰৈ, ভেলু, মাকৰি শাল আদি প্ৰজাতিৰ উদ্ভিদ পোৱা যায়। তদুপৰি বনাঞ্চলখনত কাঠ ভিন্ন বন উৎপাদন যেনে : শাক-পাচলি, ফুল, ঔষধি গছ, বাঁহ-বেত, ঘাঁহ, পশুখাদ্য আদি পোৱা যায়। এই সন্দৰ্ভত অতিৰিক্ত তথ্য 'বন উন্নয়ন পৰিকল্পনা'ত দিয়া হৈছে।</p>
ভূমি ব্যৱহাৰৰ ধৰণ	<p>গাঁৱৰ ভূমি ব্যৱহাৰৰ ধৰণ পৰিশিষ্ট-২ত বহলাই উল্লেখ কৰা হৈছে। এই পৰিশিষ্ট অনুসৰি পৰ্যবেক্ষণ কৰা কিছু গুৰুত্বপূৰ্ণ তথ্য নিম্নোল্লিখিত ধৰণৰ :</p> <p>শস্যভূমি (ৰুমখেতি) : ৩০ শতাংশ</p> <p>বৃক্ষ আচ্ছাদিত : ২০ শতাংশ</p> <p>বাস্থান : ১০ (পানী কম হোৱা অঞ্চল অন্তৰ্ভুক্ত)</p> <p>পৰিত্যক্ত ভূমি : ১০ শতাংশ</p> <p>অন্যান্য : ১৫ শতাংশ</p>
ভূমি ধাৰণ	<p>প্ৰতিটো পৰিয়ালৰ ভূমি ধাৰণৰ ধৰণ তথ্য-(1)ৰ তালিকা-৩ত উল্লেখ কৰা হৈছে। এই তালিকাৰ পৰা তলৰ তথ্যসমূহ পোৱা যায় :</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ ভূমিহীন পৰিয়াল এটাও নাই। ■ ৮৮.৩৩ শতাংশ পৰিয়াল উপাস্ত কৃষক (২ হেক্টৰতকৈ কম, ৫০টা পৰিয়াল)। ■ ১৬.৬৭ পৰিয়াল ক্ষুদ্ৰ কৃষক (২-১০ হেক্টৰ, দহটা পৰিয়াল)

<p>পশুধন</p>	<p>গাঁওখনত মুঠ পশুধনৰ সংখ্যা হৈছে ৪০০টা। পৰিয়ালসমূহে প্ৰতিপালন কৰা পশুধনৰ প্ৰকাৰ হৈছে এনেধৰণৰ :</p> <p>গাইগৰু : ১০০টা ছাগলী : ৫০টা গাহৰি : ১০০টা কুকুৰা : ১৫০টা</p> <p>ওপৰত উল্লিখিত তথ্যৰ সবিশেষ বিৱৰণ তথ্য-(I)ৰ তালিকা-৪ত দাঙি ধৰা হৈছে।</p>
<p>গাঁৱৰ আন্তঃগাঁথনি আৰু যোগাযোগ ব্যৱস্থা</p>	<p>যিকোনো জনগোষ্ঠীতে সাধাৰণ আন্তঃগাঁথনিৰ উপলব্ধতাই জীৱিকাৰ নিৰ্বাহক্ষম উপায় উন্নয়নত সহায় কৰে। গাঁওখনত বৰ্তমানৰ আন্তঃগাঁথনিৰ অৱস্থা সন্তোষজনক নহয়। তথ্য-(I)ৰ তালিকা-৫ত গাঁৱৰ আন্তঃগাঁথনিৰ বৰ্তমান অৱস্থা দাঙি ধৰা হৈছে।</p> <p>ওপৰৰ তালিকাৰ পৰা গাঁওখনৰ বৰ্তমানৰ আন্তঃগাঁথনি সন্দৰ্ভত তলৰ তথ্যসমূহ লাভ কৰিব পাৰি :</p> <p>বস্ত্ৰগত আন্তঃগাঁথনি : বিজুলী, পানী যোগান, মোবাইল নেটৱৰ্ক আদিৰ দৰে প্ৰাথমিক আন্তঃগাঁথনিৰ পৰা গাঁওখন বঞ্চিত।</p> <p>শিক্ষা আৰু স্বাস্থ্য সেৱা : গাঁওখনত শিক্ষাৰ ন্যূনতম ব্যৱস্থা নাই। ৰাজহুৱা যাতায়াত ব্যৱস্থা নাই, আৰু পৰিয়ালৰ সদস্যসকলে চাইকেল ব্যৱহাৰ কৰে ঘূৰিব মেলিবলৈ।</p> <p>চৰকাৰী কাৰ্যালয় : চৰকাৰী কাৰ্যালয়সমূহ (যেনে আৰক্ষী থানা, গাঁও পঞ্চায়ত কাৰ্যালয়, ৰাজহ কাৰ্যালয়, বন লাট কাৰ্যালয় আদি) গাঁওখনৰ পৰা যথেষ্ট দূৰৈত আছে। তদুপৰি গাঁওখন অথবা ইয়াৰ নিকটৱৰ্তী অঞ্চলৰ পৰা ৰাজহুৱা পৰিবহণ ব্যৱস্থা নথকাৰ বাবে বাসিন্দাসকল অসুবিধাৰ সন্মুখীন হয়।</p> <p>বিত্তীয় অন্তঃভুক্তি : বেংক আৰু ডাকঘৰ আদিৰ দৰে বিত্তীয় প্ৰতিষ্ঠানবোৰ বসতি এলেকাৰ পৰা যথেষ্ট দূৰৈত। ফলত গাঁওবাসীয়ে বেংক একাউন্ট বা ডাকঘৰত ছেভিংচ একাউন্ট খুলিব পৰা নাই।</p>
<p>কৃষিশস্য</p>	<p>গাঁৱত উৎপাদিত কৃষিজাত শস্যৰ সবিশেষ তথ্য-(I)ৰ তালিকা-৬ত বিশদভাৱে উল্লেখ কৰা হৈছে।</p> <p>ওপৰত উল্লিখিত তথ্যই উল্লেখ কৰা গাঁৱত উৎপাদন হোৱা কৃষিশস্য তলত দেখুৱাইছে</p> <p>খাৰিফ শস্য : ধান, তিল ৰবি শস্য : ৰাডু গছ, আদা, মাকৈ আন শস্য : উদ্যানশস্য। সকলো শস্যয়ে বৰষুণৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল।</p>
<p>শস্য উৎপাদনৰ বিতং বিৱৰণ</p>	<p>গাঁওখনত শস্যৰ উৎপাদন আৰু উৎপাদনৰ পৰিমাণৰ সবিশেষ তথ্য-(I)ৰ তালিকা-৭ত উল্লেখ কৰা হৈছে।</p> <p>অধিকাংশ পৰিয়াল চাউল আৰু তিলৰ দৰে শস্য উৎপাদনত জড়িত।</p> <p>উক্ত তালিকাৰ পৰা তলৰ তথ্যসমূহ পোৱা যায় :</p> <p>ক) ধান উৎপাদন-১৮ কুইণ্টল। উৎপাদন হাৰ- ৭৮.৮৮ কুইণ্টল প্ৰতি হেক্টৰত</p>

	খ) শাক-পাচলি-১০ কুইণ্টল। উৎপাদন হাৰ- ৩ কুইণ্টল প্ৰতি হেক্টৰত
পশুখাদ্যৰ পৰ্যাপ্ততা	গাঁওখনত পশুখাদ্যৰ পৰ্যাপ্ততা তথ্য-(I)ৰ তালিকা-৮ত সন্নিৱিষ্ট কৰা হৈছে। জে এফ এম চিখনৰ পশুখাদ্যৰ মূল উৎসসমূহ হৈছে : ক) শস্যৰ অৱশিষ্ট খ) বনাঞ্চলৰ মাজত থকা চৰণীয়া পথাৰ গ) পৰিয়ালৰ অপচয় ঘ) সেউজ ঘাঁহ-বন আদি
বজাৰ	গাঁৱৰ পৰা বিভিন্ন বজাৰৰ অৱস্থান আৰু দূৰত্ব তথ্য-(I)ৰ তালিকা-৯ত উল্লেখ কৰা হৈছে। সম্প্ৰদায়ৰ লোকসকলে ক্ৰয়-বিক্ৰয়ৰ বাবে অহা-যোৱা কৰা বজাৰসমূহ তলত উল্লেখ কৰা হ'ল : ক) গেলামাল/সুলভ মূল্যৰ দোকান : গাঁৱৰ ভিতৰত। খ) সাপ্তাহিক/অৰ্ধ-সাপ্তাহিক বজাৰ : ডৈয়ুত্ৰাৰ পৰা ১২ কিলোমিটাৰ নিলগত গ) প্ৰধান বজাৰ : ডৈয়ুত্ৰাৰ পৰা ১২ কিলোমিটাৰ নিলগত
জলসম্পদ	তথ্য-(I)ৰ তালিকা-১০ত জল সম্পদসমূহৰ বিষয়ে সন্নিৱিষ্ট কৰা হৈছে। পানী উপলব্ধ হোৱা প্ৰধান জল সম্পদসমূহ এনেধৰণৰ : ক) কুঁৱা (এটা) : পানীৰ উপলব্ধতা : (বছৰজুৰি) খ) ডৈয়ুং নদী (এটা) : পানীৰ উপলব্ধতা (বছৰজুৰি)
শক্তিৰ ব্যৱহাৰ	গাঁৱৰ শক্তিৰ ঘাই ঘাই উৎসসমূহ তথ্য-(I)ৰ তালিকা-১১ত উল্লেখ কৰা হৈছে। ক) কাঠখৰি : নিৰ্ভৰশীল পৰিয়াল : ৬০টা, উৎস : স্থানীয় বনাঞ্চল
আৰ্থ-সামাজিক অৱস্থা	সামাজিক গাঁথনি : গাঁওখনৰ বাসিন্দাসকল জনজাতীয় লোক। তেওঁলোকৰ কোনো জাতিগত ব্যৱস্থা নাই। সমাজখন গভীৰ সামাজিক বিভাজন পৰিলক্ষিত নহয়। মহিলাৰ স্থান সন্তোষজনক। অৰ্থনৈতিক অৱস্থা : অৰ্থনৈতিক পৰিস্থিতি সন্তোষজনক নহয়। গাঁওবাসীৰ মূল জীৱিকা হৈছে খেতি, দিন হাজিৰা, পশুধন প্ৰতিপালন আদি। অধিকাংশ পৰিয়ালে বছৰি ১১,০০০-১৬,০০০ টকা উপাৰ্জন কৰে। জীৱিকাৰ বাবে গাঁওখনৰ যুৱপ্ৰজন্ম আৰু আনলোকসকলৰ বৃহৎ পৰিসৰত প্ৰব্ৰজন নাই। অতিৰিক্ত তথ্য পৰৱৰ্তী অধ্যায়ত প্ৰকাশ কৰা হৈছে।
মানচিত্ৰ	পি আৰ এ অনুশীলনৰ ভিত্তিত পৰিশিষ্ট Iত তলৰ মানচিত্ৰসমূহ দিয়া হৈছে। * গাঁৱৰ মানচিত্ৰ * গাঁৱৰ সামাজিক মানচিত্ৰ (পি আৰ এত অংশগ্ৰহণ কৰা লোকৰ নাম আৰু তথ্য) * গাঁৱৰ সামাজিক মানচিত্ৰ

৩। জীৱিকাৰ সুযোগসমূহৰ বিশ্লেষণ			
পি আৰ এ অনুশীলন	থাইজুৱাৰী গাঁৱত আই আই ই, গুৱাহাটীৰ গোটে নিম্নোক্ত ধৰণে পি আৰ এ অনুশীলন সম্পন্ন কৰে। তাৰিখ : ১৬ জুন, ২০১৬, দিনৰ দুই বজাত অৱস্থান : স্থানীয় অঞ্চল উপস্থিতিৰ সংখ্যা : ৪৫ উপস্থিত থাকে : জে এফ এম চিৰ বিষয়ববীয়া, গাঁওবুঢ়া, গাঁৱৰ বাসিন্দা, বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আদি।		
পি আৰ এৰ উদ্দেশ্য	বন উন্নয়ন পৰিকল্পনা আৰু জীৱিকা উন্নয়নৰ বাবে গাঁওখনৰ পৰিয়ালসমূহৰ পৰিস্থিতি আৰু অন্যান্য প্ৰাথমিক তদন্ত সংগ্ৰহৰ লক্ষ্যৰে পি আৰ এ অনুশীলন কৰা হয়।		
সঁজুলিৰ ব্যৱহাৰ আৰু পি আৰ এৰ ফলাফল	বিভিন্ন ধৰণৰ সঁজুলি ব্যৱহাৰ কৰা হৈছিল আৰু লাভ কৰা ফলাফল এনেধৰণৰ সামাজিক মানচিত্ৰ সম্পদ ৰেংকিং সময়সূচী পুনৰীক্ষণ জীৱিকাৰ ঋতু অনুযায়ী ভেন চিত্ৰ পি আৰ এ অনুশীলনৰ ভিত্তিত পৰিশিষ্ট ৩ত তলৰ মানচিত্ৰসমূহ দিয়া হৈছে।		
স্থানাংক	নিম্নোক্ত বিষয়ত স্থানাংক (ৰেংকিং) নিৰ্ধাৰণ কৰা হৈছে : ■ জীৱিকা আৰু দক্ষতা উন্নয়ন ■ প্ৰাৰম্ভিক কাম-কাজ (ই পি এ) ওপৰৰ বিষয়বোৰ পৰিশিষ্ট-III-ত উল্লেখ কৰা হৈছে। এইবোৰ বিষয় এনে ধৰণৰ : জীৱিকা আৰু দক্ষতা উন্নয়নৰ স্থানাংক ১। কৃষি ২। পশুধন ৩। বয়ন-চিলাই		
ই পি এ-ৰ স্থানাংক	স্থানাংক অনুসৰি গাঁৱৰ ই পি এ	বিতং বিৱৰণ (পৰিশিষ্ট- III-ত অতিৰিক্ত তথ্য দিয়া হৈছে)	ধনৰ সম্ভাৱ্য উৎস / বিভাগ
	১। বন্ধন গেছ	কাঠখৰিৰ বিকল্প হৈছে এল পি জি। তদুপৰি বন্ধন গেছ পাৰিপাৰ্শ্বিক বন্ধুত্বমূলক আৰু কম খৰচী	প্ৰধানমন্ত্ৰী উজ্জ্বলা যোজনা আঁচনি
	২। সৌৰ সংযোগ	প্ৰতিটো পৰিয়ালক সৌৰ সংযোগৰ ব্যৱস্থা কৰিব পাৰিলে সামগ্ৰিকভাৱে সমাজখন উপকৃত হ'ব কম খৰচী আৰু একক বিতৰণ ব্যৱস্থা	নাৱাৰ্ড
	৩। স্বাস্থ্য কেন্দ্ৰ	গাঁৱৰ ভিতৰত উপকেন্দ্ৰ স্থাপন	এন এইচ এম- স্বাস্থ্য আৰু পৰিয়াল কল্যাণ
	৪। অনাময়	প্ৰতিটো পৰিয়ালক কম খৰচী, ছেপ্টিক আৰু অনাময়ৰ বাবে শৌচাগাৰৰ ব্যৱস্থা	স্বচ্ছ ভাৰত অভিযান- জনস্বাস্থ্য কাৰিকৰী

	<ul style="list-style-type: none"> ■ জে এফ এম চিৰ চৌহদত এটা জে এফ এম চি কাৰ্যালয় আৰু ৰাজহুৱা সভাঘৰ নিৰ্মাণ। ■ সামূহিক পশুধন ফাৰ্মৰ প্ৰচাৰৰ বাবে ই পি এ পুঁজিৰ পৰা কম খৰচী প্ৰতিপালন কেন্দ্ৰ নিৰ্মাণ।
জীৱিকাৰ সুযোগ-সুবিধা	<p>চিহ্নিত কৰা জীৱিকাৰ সুযোগ-সুবিধাবোৰ তলত উল্লেখ কৰা হ'ল—</p> <ul style="list-style-type: none"> * কৃষি আৰু উদ্যানশস্য * পশুধন * কাঠ ভিন্ন বনজ উৎপাদন * দক্ষতা বিকাশ কাৰ্যসূচী <p>ওপৰত উল্লেখিত বিষয়বোৰ সম্পৰ্কে অধিক আলোচনা তলত উল্লেখ কৰা হৈছে।</p>
বন উন্নয়ন সুবিধাসমূহ	<p>বন উন্নয়ন সুবিধা সম্ভৱত স্থানীয় বাসিন্দাৰ সজাগতা ওপৰত ভিত্তি কৰি থাইজুৱাৰি জে এফ এম চিৰ ৰেংকিং কৰা হয়। প্ৰকল্পস্থলীৰ বন উন্নয়ন পৰিকল্পনাৰ ভিত্তিত ৰেংকিং তলত উল্লেখ কৰা হৈছে।</p> <ul style="list-style-type: none"> * কাঠখৰি ৰোপণ * ভূমিৰ সীমা নিৰ্ধাৰণ * কাঠ ভিন্ন বন উৎপাদন, ঔষধি গেছ ৰোপণ * নাৰ্ছাৰীত উৎপাদিত গছপুলি ৰোপণ * বনাঞ্চল ধ্বংস হোৱা অঞ্চলৰ উন্নয়ন * বাঁহ ৰোপণ * বন সুৰক্ষা * প্ৰাকৃতিক পুনঃউৎপাদন * পশুখাদ্য ৰোপণ
কৃষি আৰু উদ্যানশস্য	<p>কৃষি আৰু উদ্যান শস্যৰ ক্ষেত্ৰত সুযোগ সম্পৰ্কে তথ্য-(II)ৰ তালিকা-১২ত পাব।</p> <p>প্ৰধান প্ৰধান বাধাবোৰ—</p> <ul style="list-style-type: none"> ক) সাৰ, দৰৱ আৰু কীটনাশক দ্ৰব্যৰ নগণ্য পৰিমাণৰ ব্যৱহাৰ খ) জলসিঞ্চন সুবিধাৰ অভাৱ গ) কৃষিৰ আন্তঃগাঁথনি, আধুনিক সা-সৰঞ্জাম, উদাহৰণ স্বৰূপে পাৱাৰ টিলাৰ, ট্ৰেক্টৰ, আদি ঘ) বেছি পৰিমাণৰ উৎপাদন দিব পৰা বীজৰ ব্যৱহাৰ নকৰা <p>সুযোগসমূহ :</p> <ul style="list-style-type: none"> ক) উপযুক্ত আৰু নিয়ন্ত্ৰিত ৰূপত দৰৱ আৰু কীটনাশক দ্ৰব্য ব্যৱহাৰ খ) নতুন আৰু আধুনিক প্ৰযুক্তিবিদ্যালয়ৰ সূচনা গ) সুগঠিত প্ৰশিক্ষণসূচী। গাঁওবাসী উত্তৰাধিকাৰী সূত্ৰে খেতিত দক্ষতা লাভ কৰা। <p>তেওঁলোক সকলোৱে দক্ষতা বৃদ্ধিৰ চেষ্টাত ব্ৰতী হয়।</p> <p>পৰামৰ্শ দিয়া কৰ্মসূচী হৈছে :</p> <ul style="list-style-type: none"> * ট্ৰেক্টৰ ব্যৱহাৰো উপযোগী প্ৰশিক্ষণ * কৃষি দক্ষতা বিকাশসূচী * কৃষিৰ দৰৱ, কীটনাশক ঔষধ, হাইব্ৰীড খেতি আদিৰ প্ৰশিক্ষণ
পশুধন	<p>পশুধন পালন-প্ৰজননৰ সুযোগ সম্পৰ্কে অধিক তথ্য তালিকা-১৩ত প্ৰদান কৰা হৈছে।</p> <p>প্ৰধান বাধাবোৰ হৈছে :</p> <ul style="list-style-type: none"> ক) শৌচনীয় বিত্তীয় অৱস্থা আৰু কম যোগানৰ কাৰণে বজাৰৰ পৰা পশুখাদ্য ক্ৰয় কৰাৰ অক্ষমতা। খ) গছ-গছনিৰ পাত আৰু শস্যৰ অৱশিষ্টাংশ কেৱল ৩-৬ মাহৰ বাবেহে উপলব্ধ। গোটেই বছৰৰ বাবে সেউজ পশুখাদ্য পৰ্যাপ্ত নহয়।

	<p>গ) কোনো পশু চিকিৎসা কেন্দ্ৰ নাই। ঘ) যথোপযুক্তভাৱে পশুপালন সম্পৰ্কে জ্ঞানৰ অভাৱ।</p> <p>সুযোগসমূহ :</p> <p>ক) উচ্চ উপাৰ্জন পশুধন পালনৰ পৰা অনুমোদিত সূচী হ'ল ক) ছাগলি পালন খ) হাঁহ-কুকুৰা পালন</p>
কাঠ ভিন্ন বনজ উৎপাদন (এন টি এফ পি)	<p>এন টি এফ পি-ৰ সুযোগ সম্পৰ্কীয় তথ্য তথ্য-(II)ৰ তালিকা-১৪ত দিয়া হৈছে। প্ৰধান বাধাবোৰ হৈছে :</p> <p>ক) এন ডব্লিউ এফ পিৰ কম উপলব্ধতা খ) কাৰিকৰী জ্ঞানৰ অভাৱ গ) প্ৰক্ৰিয়াকৰণ ইউনিট নাই</p> <p>সুযোগসমূহ :</p> <p>ক) সাৰুৱা পতিত মাটিৰ পৰ্যাপ্ততা</p> <p>পৰামৰ্শ দিয়া কৰ্মসূচীসমূহ :</p> <p>ক) খাদ্য উদ্ভিদ, পশুখাদ্য আদিৰ ৰোপণ খ) বনৌষধি উদ্ভিদ ৰোপণ</p>
বিশেষীকৃত দক্ষতা	<p>দক্ষতা উন্নয়ন আৰু ইয়াৰ সুযোগ সম্পৰ্কীয় তথ্য তথ্য-(II)ৰ তালিকা-১৫ত দিয়া হৈছে। প্ৰধান বাধাবোৰ হৈছে :</p> <p>ক) বিবিধ প্ৰকাৰ উৎপাদনৰ অভাৱ খ) উৎপাদিত সামগ্ৰীৰ গুণগত মানৰ অভাৱ গ) টি কিউ এম কৌশলৰ অভাৱ</p> <p>সুযোগসমূহ :</p> <p>ক) ভাল যাতায়াত ব্যৱস্থাৰ সুবিধা দিয়া খ) দক্ষজনক প্ৰশিক্ষণ গ) চৰকাৰৰ পৰা অৰ্থনৈতিক সহায়</p> <p>পৰামৰ্শ দিয়া কৰ্মসূচীসমূহ :</p> <p>ক) আধুনিক যন্ত্ৰপাতি, সা-সঁজুলিৰ ব্যৱহাৰ সম্পৰ্কে প্ৰশিক্ষণ খ) গাঁওবাসীক আধুনিক প্ৰযুক্তি প্ৰদান গ) দক্ষতাৰ উন্নতকৰণ আৰু নতুন উৎপাদন সামগ্ৰীৰ বিকাশ আৰু বিবিধ প্ৰকাৰৰ উৎপাদন সম্পৰ্কে প্ৰশিক্ষণ ঘ) কেঁচামালৰ ভৰাল স্থাপন ঙ) প্ৰাতিষ্ঠানিক ক্ৰেতাৰ সৈতে উৎপাদিত সামগ্ৰী বৃহৎ পৰিমাণে ক্ৰয়ৰ ব্যৱস্থা প্ৰদান।</p>
ঋণৰ সুবিধা	<p>এই সন্দৰ্ভত তথ্য-(II)ৰ তালিকা-১৬ত আলোচনা কৰা হৈছে। প্ৰধান বাধাসমূহ আৰু ইয়াৰ কাৰণবোৰ :</p> <p>ক) বিত্তীয় অন্তৰ্ভুক্তি খ) অসংগঠিত ঋণদাতাসকলৰ প্ৰাধান্য</p> <p>সুযোগসমূহ :</p> <p>ক) আধুনিক বিত্তীয় প্ৰতিষ্ঠান স্থাপন খ) পৰ্যাপ্ত সজাগতা</p>

	<p>পৰামৰ্শ দিয়া কৰ্মসূচীসমূহ :</p> <p>ক) নিকটৱৰ্তী এলেকাত আধুনিক বিত্তীয় প্ৰতিষ্ঠান স্থাপন</p>
কৌশলগত হস্তক্ষেপ	<p>ওপৰত পৰামৰ্শ হিচাপে আগবঢ়োৱা কৰ্মসূচীসমূহৰ ভিত্তিত নিম্নোক্ত বিষয়সমূহক জীৱিকা উন্নয়ন পৰিকল্পনাৰ বাবে কৌশলগত হস্তক্ষেপ হিচাপে গণ্য কৰিব পাৰি :</p> <p>১) কৃষি আৰু উদ্যানশস্য : ট্ৰেক্টৰ চলোৱাৰ প্ৰশিক্ষণ, কৃষি দক্ষতা উন্নয়ন কৰ্মসূচী, কীটনাশক, পতংগনাশক, সংকৰ প্ৰজাতিৰ শস্যৰ খেতি সম্পৰ্কে প্ৰশিক্ষণ।</p> <p>২) পশুধন : গাহৰি পালন, হাঁহ-কুকুৰা পালন</p> <p>৩) এন ডব্লিউ এফ পি : খাদ্য উদ্ভিদ, ভেষজ উদ্ভিদ আদিৰ খেতি।</p> <p>৪) বিশেষ দক্ষতা : আধুনিক যন্ত্ৰপাতি আৰু সা-সঁজুলিৰ ব্যৱহাৰ সম্পৰ্কে প্ৰশিক্ষণ, গাঁওবাসীক আধুনিক প্ৰযুক্তি প্ৰদান, দক্ষতাৰ উন্নতকৰণ আৰু নতুন উৎপাদিত সামগ্ৰীৰ উদ্ভাৱন আৰু বিবিধ প্ৰকাৰৰ সামগ্ৰী উৎপাদন সম্পৰ্কে প্ৰশিক্ষণ, কেঁচামালৰ ভৰাল স্থাপন, প্ৰতিষ্ঠানিক ক্ৰেতাৰ সৈতে বিপণন সংযোগ গঢ়ি তোলা।</p> <p>৫) ঋণৰ ব্যৱস্থা : নিকটৱৰ্তী এলেকাত আধুনিক বিত্তীয় প্ৰতিষ্ঠান স্থাপন।</p>
	<p>তলত উল্লেখ কৰা অনুমাপকৰ জৰিয়তে জীৱিকাৰ সুবিধাসমূহৰ বিশ্লেষণৰ ফ্ৰেমৱৰ্ক প্ৰস্তুত কৰা হৈছে।</p> <p>ক) জীৱিকা সম্পদ</p> <p>খ) জীৱিকা প্ৰসংগ</p> <p>গ) সাম্ভাৱ্য জীৱিকাৰ অগ্ৰাধিকাৰ ৰেংকিং।</p> <p>পি আৰ এ অনুশীলনৰ সময়ত আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় উন্নয়ন পুঁজি বিভাগ (ডি এফ আই)ৰ বহনক্ষম জীৱিকা ফ্ৰেমৱৰ্কৰ ভিত্তিত থাইজুৱাৰীজে এফ এম চিৰ জীৱিকা পৰিস্থিতিৰ বিশ্লেষণ কৰা হৈছে। জে এফ এম চিত বৰ্তমান জীৱিকা পৰিস্থিতি এনেধৰণৰ :</p> <ul style="list-style-type: none"> * প্ৰাকৃতিক সম্পদ * বাস্তৱিক সম্পদ * সামাজিক সম্পদ * মানৱ সম্পদ * বিত্তীয় সম্পদ
প্ৰাকৃতিক সম্পদ	<p>থাইজুৱাৰী জে এফ এম চিৰ মূল প্ৰাকৃতিক সম্পদ হৈছে দৈয়ুংৱা অশ্ৰেণীভুক্ত ৰাজ্যিক বনাঞ্চল।</p> <p>কাঠখৰি, সেউজীয়া পশুখাদ্য, কাঠ আদিৰ বাবে অধিকাংশ গাঁওবাসী বনাঞ্চলৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল। কৃষি আৰু পশুধন প্ৰতিপালনৰ বাবে নদীৰ পানী গাঁওবাসীয়ে ব্যৱহাৰ কৰে। (সবিশেষ তথ্য এফ ডি পিৰ ১০, ১১ আৰু ৩ নম্বৰ তালিকা)</p>
বস্তুগত সম্পদ	<p>থাইজুৱাৰী জে এফ এম চিৰ অধিকাংশ পৰিয়াল খেতি-বাতিৰ সৈতে জড়িত আৰু দুই হেক্টৰতকৈ কম কৃষিভূমিৰ গৰাকী উপাস্ত কৃষক।</p> <p>এই সন্দৰ্ভত পৰিশিষ্ট-(VI)ৰ তালিকা-৩ত আলোচনা কৰা হৈছে।</p> <p>গাঁওখনৰ আটাইবোৰ কেঁচাঘৰ। শক্তিৰ উৎসমূহৰ ভিতৰত জৈৱগেছ, কেৰাচিন, বিজুলী, ৰন্ধন গেছ আৰু ম'মবাতি। ঘৰুৱা ব্যৱহাৰৰ বাবে গাঁওবাসী কেৱল কাঠখৰিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল। কোনো পৰিয়ালৰে এল পি জি সংযোগ নাই।</p> <p>(তালিকা ১০-১১)</p> <p>জে এফ এম চি অঞ্চলত মাত্ৰ এখন প্ৰাথমিক বিদ্যালয় আছে। আন কোনো শৈক্ষিক প্ৰতিষ্ঠান নাই (তালিকা-৫)</p>

	পানীৰ উৎস হিচাপে গাঁওবাসীৰ একমাত্ৰ ভৰসা হৈছে জলাশয় (এটা) আৰু দৈয়ুং নদী।
সামাজিক সম্পদ	গাঁওবাসীয়ে লাভ কৰিবলগীয়া বিশেষ সুবিধা, ভূমিকা আৰু কাৰ্যৰ বিষয়ে সজাগতাৰ অভাৱৰ বাবে জে এফ এম চিৰ পৰিচালনাত সক্ৰিয়ভাৱে জড়িত নহয়। গাঁওখনত আনুষ্ঠানিক আত্মসহায়ক গোট নাই। সামাজিক সভাসমূহ স্থানীয় গীৰ্জাঘৰত অনুষ্ঠিত হয়।
মানৱ সম্পদ	জে এফ এম চিৰ ৭১.৬৮ শতাংশ লোক শিক্ষিত। ইয়াৰে ২৮.৩২ শতাংশ লোকে উচ্চ প্ৰাথমিক পৰ্যায়ৰ শিক্ষা লাভ কৰিছে।
বিত্তীয় সম্পদ	জে এফ এম চি আৰু ইয়াৰ সমীপৱৰ্তী অঞ্চলত কোনো চৰকাৰী বেং ক অথবা ঋণদাতা প্ৰতিষ্ঠান নাই। অৱশ্যে গাঁওবাসীয়ে অনানুষ্ঠানিক ঋণদাতা গোট, আত্মীয়ৰ পৰা ঋণ লৈ আহিছে। অতি কমসংখ্যক লোকৰ বাণিজ্যিক বেংকত একাউণ্ট আছে। কিন্তু তেওঁলোক বিত্তীয় অন্তৰ্ভুক্তিৰ সুবিধাসমূহৰ বিষয়ে জ্ঞাত নহয়।
জীৱিকা প্ৰসংগ	তলৰ অনুমাপকৰ ভিত্তিত থাইজুৱাৰি জে এফ এম চিৰ জীৱিকা কাৰ্যসূচী চিনাক্ত কৰা হৈছে। ক) জে এফ এম চিৰ মুঠ উপাৰ্জনৰ ক্ষেত্ৰত নিৰ্দিষ্ট জীৱিকা কাৰ্যসূচীৰ অৱদান খ) নিৰ্দিষ্ট জীৱিকা কাৰ্যসূচীত উপাৰ্জন গোটৰ শতকৰা নিয়োজন। গ) সান্ত্বন্য জীৱিকা কাৰ্যসূচীত অগ্ৰাধিকাৰ ৰেংকিং।

৪। জীৱিকা উন্নয়ন পৰিকল্পনা

<p>উপাৰ্জন বৃদ্ধিৰ কাম-কাজ</p>	<p>গাঁৱত পৰিকল্পনা কৰা উপাৰ্জন বৃদ্ধিৰ প্ৰধান কাম-কাজবোৰ হৈছে :</p> <p>কৃষি খণ্ড :</p> <p>১। হাঁহ-কুকুৰা আৰু গাহৰি পালন</p> <p>২। কৃষি</p> <p>৩। উদ্যানশস্য</p> <p>কৃষি বৰ্হিভূত খণ্ড :</p> <p>১। হস্ততাঁত / বয়ন</p> <p>২। গধুৰ মটৰগাড়ী চলোৱা</p> <p>৩। ইলেক্ট্ৰিচিয়ান</p> <p>৪। বেচম শিল্পী</p>
<p>আত্মসহায়ক গোটৰ কাম-কাজ</p>	<p>গাঁওখনৰ আত্মসহায়ক গোটবোৰে তলৰ কৰ্মসূচী সম্পৰ্কে পৰিকল্পনা কৰিব পাৰে :</p> <p>১। উদ্যমিতা বৃদ্ধিৰ বাবে সজাগতা সৃষ্টি</p> <p>২। যুটীয়া দায়বদ্ধতা গোট (জে এল জি) গঠন আৰু সংগঠিতকৰণ</p> <p>৩। সমূহীয়াভাৱে জীৱিকাৰ কাম-কাজত গাঁওবাসীক চামিলকৰণ</p>
<p>উদগনিমূলক ভ্ৰমণ</p>	<p>নাই</p>
<p>কৰ্ম আঁচনিৰ সাৰাংশ</p>	<p>পৰৱৰ্তী পৃষ্ঠাত দিয়া হৈছে।</p>
<p>সম্পৃক্তকৰণ</p>	<p>ভাৰত চৰকাৰৰ তলৰ আঁচনিসমূহৰ সৈতে পৰিকল্পনা কৰা কাৰ্যব্যৱস্থাৰ উদ্যোগসমূহক সম্পৃক্ত কৰিব পাৰি :</p> <p>ক) ৰাষ্ট্ৰীয় গ্ৰামীণ নিয়োগ নিশ্চিত আঁচনি— গ্ৰামীণ নিয়োগৰ বাবে</p> <p>খ) ৰাষ্ট্ৰীয় কৃষি বিকাশ যোজনা— কৃষি আৰু কৃষি-সংশ্লিষ্ট কাম-কাজৰ উন্নয়নৰ বাবে।</p> <p>গ) ৰাষ্ট্ৰীয় কৃষি সিঞ্চন যোজনা — জল বিভাজিকা উন্নয়নসহ জলসিঞ্চনৰ বাবে।</p> <p>ঘ) ৰাষ্ট্ৰীয় গ্ৰামীণ জীৱিকা মিছন।</p> <p>ঙ) দক্ষতা উন্নয়ন কৰ্মসূচী।</p> <p>চ) শিক্ষা, বেচম, পশুচিকিৎসা, জলসিঞ্চন, উদ্যোগ আৰু মীন বিভাগৰ পৰা সহায়।</p> <p>ছ) গ্ৰামোন্নয়ন আৰু জীৱিকাৰ বাবে উপযুক্ত বুলি বিবেচিত অন্যান্য আঁচনি। ওপৰত উল্লেখিত সম্পৃক্তকৰণে বৰ্তমান পৰিকল্পনাসমূহক সফল কৰি তোলাৰ লগতে এই পৰিকল্পনাৰ কৰ্মসূচী ৰূপায়ণৰ পৰৱৰ্তী কালছোৱাতো সহায় কৰিব।</p>

**থাইজুৱাৰি জে এফ এম চিৰ কৰ্মসূচী, দৈয়াংৱা বনাঞ্চলিক
পশ্চিম হাফলং সংমণ্ডল**

ক্রমিক নং	কাম-কাজ	সংখ্যা	পদ্ধতি	টকাৰ পৰিমাণ
ক) অংশগ্রহণমূলক ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা				
১	ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনাৰ প্ৰস্তুতি	১	পি আৰ এ ভিত্তিক সমীক্ষা	১,০০,০০০.০০
	মুঠ			১,০০,০০০.০০
খ) উৎপাদক সংগঠিত কৰা আৰু উদ্যমিতা আৰু কাৰিকৰী সামৰ্থ নিৰ্মাণ (সামৰ্থ নিৰ্মাণ)				
১	সজাগতা গঢ়ি তোলাৰ কৰ্মসূচী	১	সজাগতা কৰ্মসূচী	২০,০০০.০০
খ. ১ দক্ষতা উন্নয়নৰ ওপৰত প্ৰশিক্ষণ				
১	পশুধন (১৫টা) আৰু বিদ্যুৎ (১৫টা) দক্ষতা কৰ্মসূচী	১	দক্ষতা বিকাশ কৰ্মসূচীৰ আয়োজন	২,০০,০০০.০০
২	চিলাই (১০টা), হস্ততাঁত (দহটা) আৰু এল এ চি কৃষি (১০টা) দক্ষতা বিকাশ প্ৰশিক্ষণ কৰ্মসূচী	১	দক্ষতা বিকাশ কৰ্মসূচীৰ আয়োজন (৪০ দিন)	২,০০,০০০.০০
৩	উদ্যমিতা ভিত্তিক প্ৰশিক্ষণ	১	তিনিদিনীয়া উদ্যমিতা দিকদৰ্শন কৰ্মসূচী	৫০,০০০.০০
	মুঠ			৪,৫০,০০০
গ) সামাজিক সমাৱেশকৰণ				
১	সমূহীয়া গোট (অৰ্থাৎ আত্মসহায়ক গোট, সমিতি, এন জি অ', সংগঠন, উৎপাদক কোম্পানী) গঠন সম্পৰ্কে সজাগতা সৃষ্টি শিবিৰ		সমবায় বিশেষজ্ঞৰ জৰিয়তে গোট গঠন সম্পৰ্কে ৪ দিনৰ সজাগতা সৃষ্টি শিবিৰ	৫০,০০০.০০
২	স্ব-নিয়োজন আৰু নিযুক্তিৰ বাবে সংযোগ গঢ়ি তোলা তথা হাতে-কামে সহায়		২০১৭ মাৰ্চ মাহৰ পৰা বছৰজুৰি আই আই ইৰ বিশেষজ্ঞৰ সমৰ্থন	৫০,০০০.০০
	মুঠ			১,০০,০০০
ঘ) মূল্য চক্ৰ উন্নয়ন				
ঘ. ১ মূল্য শৃংখল উন্নয়নৰ দ্বাৰা উৎপাদন উন্নয়ন				
১	ৰেডিমেড কাপোৰৰ ডিজাইন আৰু প্ৰস্তুত কৰ্মসূচী	১	উৎপাদন প্ৰক্ৰিয়াৰ সন্দৰ্ভত ২০ দিনৰ প্ৰশিক্ষণ	৯০,০০০.০০
ঘ. ২ চিলাইৰ বাবে আধুনিক সৰঞ্জাম যোগান				
১	চিলাই আৰু ৰেডিমেড কাপোৰ প্ৰস্তুতকৰণৰ বাবে আধুনিক সৰঞ্জামৰ যোগান	১		১,৫০,০০০
	ইলেকট্ৰিকেলৰ বাবে আধুনিক সৰঞ্জাম যোগান			৮০,০০০
খ. ৩	ঔষধি গছ ৰোপণ আৰু কাঠভিন্ন বন উৎপাদনৰ প্ৰশিক্ষণ			৮০,০০০
	মুঠ			৪,০০,০০০
ঙ) বজাৰত প্ৰৱেশৰ বাবে সহায়-সুবিধা				
ঘ. ১	প্ৰাতিষ্ঠানিক ক্ৰেতা আৰু/অথবা চৰকাৰী সংস্থৰ সৈতে সংযোগ (গোটেই বছৰ ধৰি)	২	ক্ৰেতা আৰু বিক্ৰেতাৰ আদান-প্ৰদানৰ বাবে প্লেটফৰ্ম সৃষ্টি (২ দিন)	৮০,০০০

ঙ. ২	ভেন বজাৰ স্থাপন	গোটেই বছৰ জুৰি	ভান বজাৰৰ জৰিয়তে সংযোগ	২,০০,০০০
ঙ. ৩	বাণিজ্য মেলা আৰু প্ৰদৰ্শনীত অংশগ্ৰহণ	১	বন বিভাগৰ জৰিয়তে এটা প্ৰদৰ্শনী আৰু বাণিজ্য মেলাত অংশগ্ৰহণ	১,২০,০০০
ঙ. ৪	অন্যান্য ভৌগোলিক বজাৰত প্ৰবেশ	১	শিক্ষামূলক ভ্ৰমণ	১,২০,০০০
ঙ. ৫	ই-প'ৰ্টেল, পুস্তিকা, কেটেলগ আদিৰ জৰিয়তে প্ৰচাৰ	১	বজাৰ বিশেষজ্ঞৰ দ্বাৰা গ্ৰহণ কৰা ২ দিনৰ প্ৰশিক্ষণ আৰু সজাগতা কৰ্মসূচী	৬০,০০০
	মুঠ			৪,৮০,০০০
	সৰ্বমুঠ			১৫,৫০,০০০

৫। বনোন্নয়ন পৰিকল্পনা

থাইজুৱাৰি সন্মিলিত জে এফ এম চি-ৰ ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনাৰ অংশ হিচাপে গাঁও পৰ্যায়ত বন উন্নয়ন পৰিকল্পনা বিতং পি আৰ এ অনুশীলনৰ পিছত প্ৰস্তুত কৰা হৈছে। এই পৰিকল্পনাৰ উদ্দেশ্যসমূহ হ'ল জৈৱ-বৈচিত্ৰ্য সংৰক্ষণ, পাৰিৱেশিক কাৰ্যসূচী আৰু জে এফ এম চিৰ অন্তৰ্গত বনাঞ্চলত উৎপাদন সক্ষমতা, এক স্থিতিশীল ব্যৱস্থাৰ জৰিয়তে সম্প্ৰদায়ৰ উপভোগ আৰু জীৱনধাৰণৰ প্ৰয়োজনীয়তাসমূহ লাভ কৰা।

৫.১। জে এফ এম চিৰ বনাঞ্চলৰ অৱস্থা

থাইজুৱাৰি সন্মিলিত জে এফ এম চি-ৰ অন্তৰ্গত বনাঞ্চলসমূহৰ বাবে এই ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনাই তলৰ বিভাগসমূহ বিবেচনা কৰা হৈছে।

ক) জে এফ এম চিৰ বনাঞ্চলৰ দায়িত্ব বন বিভাগক।

খ) বনাঞ্চলৰ বাহিৰৰ সামূহিক অঞ্চল আৰু আন ভূমিত গছ ৰোপণ।

উপৰোক্ত দুয়োটা বিভাগৰে জে এফ এম চি বনাঞ্চলৰ অৱস্থা সম্পৰ্কে তলত আলোচনা কৰা হ'ল :

৫.২। বনাঞ্চল আৰু তাৰ অৱস্থা

জে এফ এম চিৰ অন্তৰ্গত বনাঞ্চলৰ পূৰ্ণ বিৱৰণ প্ৰফ'ৰ্মা-৩ৰ অধীনত তালিকা-৩.১ত দাখিল কৰা হৈছে ('বনোন্নয়ন পৰিকল্পনা'), যিসমূহ এই ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনাত পৰিশিষ্ট হিচাপে সংলগ্ন কৰা হৈছে। অন্যান্য বৃক্ষৰোপিত এলেকা (বা বৃক্ষৰোপণ কৰিবলগা) বিবেচনা কৰাৰ পিছত, থাইজুৱাৰি সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ বনাঞ্চলৰ অৱস্থা তলত দিয়াৰ দৰে সাৰসংক্ষেপ কৰা হৈছে।

তালিকা-১ : থাইজুৱাৰি সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ বনাঞ্চলৰ অৱস্থা

চিহ্নিতকৰণ	জে এফ এম চি আয়তন (হেক্টৰ) বনাঞ্চলৰ	গাঁৱৰ পৰা দূৰত্ব (কিঃ মিঃ)	বনাঞ্চলৰ অৱস্থা (ভাল-বনৰ ৪০% আৰু ততোধিক ক্ৰাউন ঘনত্ব বাকী- 'ক্ষতিগ্ৰস্ত')	সম্প্ৰদায়ৰ দ্বাৰা ব্যৱহাৰৰ ব্যৱধানতা (২-৩ মাহ/৩-৬ মাহ/৬ -৯ মাহ/৯ মাহৰ বেছি)
(ক) ন্যস্ত বনাঞ্চল				
সংৰক্ষিত বনাঞ্চল নাম : দৈয়ুংৱা বনাঞ্চলিক, ডিমা হাচাও পশ্চিম সংমণ্ডল বীট	১০০ হেক্টৰ	০ কিঃমিঃ	ভাল এলেকা : ৭৫ হেক্টৰ ক্ষতিগ্ৰস্ত এলেকা : ২৫ হেক্টৰ	২-৩ মাহৰ বেছি
(খ) অন্যান্য ৰোপিত এলেকা				
বনাঞ্চল প্ৰকাৰ : মোকল ভি এফ	নাই	নাই	ভাল অঞ্চল-নাই শোচনীয় অঞ্চল-নাই	নাই
মুঠ	১০০ হেক্টৰ	নাই	ভাল এলেকা : ৭৫ হেক্টৰ ক্ষতিগ্ৰস্ত এলেকা : ২৫ হেক্টৰ	নাই

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, তালিকা ৩.১ / বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

ইয়াৰ পৰা দেখা গ'ল যে থাইজুৱাৰী জে এফ এম চিৰ অধীনস্থ বনাঞ্চলৰ ভূমি ১০০ হেক্টৰ। ইয়াৰে ৭৫ হেক্টৰ ভাল আৰু ২৫ হেক্টৰ শোচনীয় অৱস্থাত আছে।

৫.৩। বনাঞ্চলৰ মাটিৰ প্ৰকাৰ :

থাইজুৱাৰী জে এফ এম চিৰ বনাঞ্চলসমূহৰ মাটি আঠালেতীয়া। বনাঞ্চলৰ ভূমিৰ প্ৰকাৰৰ কিছু তথ্য তলৰ তালিকাত উল্লেখ কৰা হৈছে।

তালিকা- ২ : থাইজুৱাৰী জে এফ এম চিৰ বনাঞ্চলৰ মাটিৰ প্ৰকাৰ

স্থিতি মাপ	ন্যস্ত বনাঞ্চলৰ অৱস্থা	বৃক্ষৰোপিত অন্যান্য এলেকাৰ অৱস্থা
উৰ্বৰতাৰ পৰ্যায়	২.৫ ৰ পৰা ২.৯৮ শতাংশলৈ জৈৱিক সহজলভ্য এন পি ২০৫ আৰু কে ২০ৰ উপস্থিতি তুলনামূলভাৱে কম	
ভূমি ক্ষয়ৰ অৱস্থা		
উপস্থিতি :		
(ক) পলস	২৫ শতাংশ	
(খ) বোকামাটি	৩০ শতাংশ	
(গ) ন-উৰ্বৰ ভূমি	নিম্ন	
(ঘ) বালিচাহি	৪৫ শতাংশ	

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, 'খ। বনাঞ্চলৰ মাটিৰ প্ৰকাৰ' / বন বিভাগৰ বিষয়া আৰু স্থানীয় গাঁওবাসীৰ সৈতে হোৱা আলোচনা।
থাইজুৱাৰী জে এফ এম চিৰ বাবে; বনাঞ্চলৰ মাটিৰ প্ৰকাৰৰ উল্লেখযোগ্য বৈশিষ্ট্যসমূহৰ সাৰাংশ তলত দিয়া হ'ল :

- ক) এণ্ডিচল (৩০.৩ শতাংশ)
- খ) ইনছেপ্টিচল (৫১.৩ শতাংশ)
- গ) আলফিচল (১১.৩ শতাংশ)
- ঘ) আল্টিছল (৭.১ শতাংশ)

৫.৪। বনাঞ্চলৰ বৰ্তমান উদ্ভিদসমূহ

থাইজুৱাৰী জে এফ এম চিৰ বনাঞ্চলৰ বৰ্তমান উদ্ভিদসমূহৰ নাম তলত উল্লেখ কৰা হ'ল। স্থানীয় বনাঞ্চলক পাতল সেমেকা বনাঞ্চল হিচাপে শ্ৰেণীভুক্ত কৰিব পাৰ।

তালিকা- ৩ : থাইজুৱাৰী জে এফ এম চিৰ বনাঞ্চলৰ বৰ্তমান উদ্ভিদসমূহ

প্ৰজাতি	স্থানীয় নাম	বৈজ্ঞানিক নাম
মূল বনাঞ্চল	চেগুণ	টেস্টনা, গ্ৰেণ্ডিছ লিন
সহকাৰী	ঢেকীয়া	গ্লেমিনা আৰবৰিয়া
	ভোট-জলকীয়া	চীনা কেপচিকাম
ঔষধি গছ	অৰ্জুন	টাৰ্মিনেলিয়া অৰ্জুন
	শিলিখা	টাৰ্মিনেলীয়া চেবুলা
	নিম	আজাদিৰাচটা ইণ্ডিকা

	আমলখি	ফিৰাছাছ এমল্লিকা
উৎপন্ন বস্তু	জৰী বেত	কেলেমাছ ইৰেক্টাছ
	জাতি বেত	কেলেমাছ টেনিয়াছ
	ৰাইদাং বেত	কেলামাছ টেনিয়া
অন্যান্য	চুলি বেত	কেলামাছ ফ্লেগেল্লাম
	লেজাই বেত	কেলামাছ ফ্লৰিবাণ্ডুছ
	কেঁকো বাঁহ	ডি হেমিল্টনী
	পাহাৰীয়া জাতি বাঁহ	অ'ক্লিটেনথেৰা পাৰ্ভিফ'লিয়া
	ডলু বাঁহ	শ্বিজষ্টাচিয়ামডুলোৱা
	আমলখি	এমল্লিকা অফিচিনেলিছ
	হলখ	টাৰ্মিনেলিয়া মাইৰিঅ'কাৰ্পা
	হোলোং	ডিপটেৰ'কাৰপাছমেট্ৰিকাৰপাছ
	অৰ্জুন	টাৰ্মিনেলিয়া অৰ্জুন
	আগৰ	আকুইলাৰিয়াআগাল্লোচা

উৎস : প্ৰ'ফ'ৰ্মা-৩ (গ) উদ্ভিদ আৰু প্ৰাণী জগতৰ উপলব্ধ উপাদান-বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা

২.২। বনজ উৎপাদনৰ ঘৰুৱা চাহিদা

স্থানীয় সম্প্ৰদায়ৰ ঘৰুৱা চাহিদাৰ বাবে বনজ উৎপাদনৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীলতাৰ তথ্য তলৰ তালিকাত দাঙি ধৰা হ'ল।

তালিকা- ৫.৪ : থাইজুৱাৰি জে এফ এম চিৰ প্ৰতিটো পৰিয়ালৰ বনজ উৎপাদনৰ ঘৰুৱা চাহিদা

বনজ উৎপাদনৰ নাম	পৰিয়ালৰ গড় চাহিদা		বৰ্তমান কিভাৰে চাহিদা পূৰণ হৈছে	উৎস
	চাহিদাৰ সময় ব্যৱধান	আনুমানিক পৰিমাণ		
কাঠখৰি	নিয়মীয়া	দৈনিক ৭৫-৮০ কিঃ গ্ৰাঃ	-	বনাঞ্চল
ঘৰৰ বাবে কাঠ	বছৰত এবাৰ	৩ ডাল	-	বনাঞ্চল
কৃষি সঁজুলিৰ বাবে সৰু কাঠ	—	—	—	—
খুঁটা / বাঁহ	মাহত এবাৰ	২-৫ ডাল প্ৰতিমাহে	-	বনাঞ্চল
বনাঞ্চলৰ পৰা পশুখাদ্য	নিয়মীয়া	৫-৯ কিঃগ্ৰাঃ প্ৰতিদিনে	—	বনাঞ্চল
এন টি এফ পি	নিয়মীয়া	২-৭ কিঃগ্ৰাঃ প্ৰতিদিনে	—	বনাঞ্চল
অন্যান্য	—	—	—	—

উৎস : ৰীতি -৩, তালিকা : ৩.২ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু জে এফ এম চিৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা
থাইজুৱাৰি জে এফ এম চিৰ মুঠ ৩১০টা পৰিয়াল আছে। ওপৰৰ তালিকা আৰু এই পৰিয়ালৰ সংখ্যাৰ পৰা এইটো গম পোৱা যায় যে থাইজুৱাৰি গাঁৱৰ বাবে বছৰি মুঠ বনজ উৎপাদনৰ চাহিদা নিজৰ ব্যৱহাৰৰ বাবে তলত দিয়া ধৰণৰ—

তালিকা- ৪ (খ) : থাইজুৱাৰি জে এফ এম চিৰ সকলো পৰিয়ালৰ বনজ উৎপাদনৰ মুঠ বাৰ্ষিক চাহিদা

বনজ উৎপাদনৰ নাম	সম্প্ৰদায়ৰ চাহিদা বাৰ্ষিক কিঃগ্ৰাঃ (*)	মন্তব্য
কাঠখৰি	১৫০৮০০ কিঃ গ্ৰাঃ	গোটেই বছৰি
ঘৰৰ বাবে কাঠ	২৯০ডাল	ডিচেম্বৰ-জানুৱাৰী
আচবাৰৰ সৰু কাঠ	-	-
খুঁটা/বাঁহ	৭৫০ ডাল বাঁহ	ডিচেম্বৰ-জানুৱাৰী
বনাঞ্চলৰ পৰা পশুখাদ্য	১৬০৮০০	গোটেই বছৰ জুৰি
এন টি এফ পি	২৬৪০০	গোটেই বছৰ জুৰি
অন্যান্য	—	—

উৎস : তালিকা : ৪ (ক) ওপৰত আৰু সম্প্ৰদায়ৰ নথিৰ পৰা সম্পূৰ্ণ পৰিয়ালৰ সদস্য :

(*) গড় হিচাপে খুলমূল কৈ পৰিয়ালৰ প্ৰয়োজনীয় পৰিমাণ তালিকা : ৪ (ক) ×৬৫ পৰিয়ালসমূহ।

৫.৮। গাঁওবাসীৰ দ্বাৰা বনজ উৎপাদন সামগ্ৰী সংগ্ৰহ আৰু বিপণন

পৰিয়ালৰ ঘৰুৱা ব্যৱহাৰৰ উপৰি এই ধৰণৰ সামগ্ৰী সংগ্ৰহ কৰি স্থানীয় বজাৰত বিক্ৰীৰ জৰিয়তে গাঁওবাসী বনজ উৎপাদনৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল। থাইজুৱাৰি জে এফ এম চিৰ গাঁওবাসীৰ দ্বাৰা বনজ উৎপাদন সংগ্ৰহ আৰু বিপণনৰ তথ্য তলৰ তালিকাত উল্লেখ কৰা হ'ল—

তালিকা- ৫.৫ (ক) : থাইজুৱাৰি জে এফ এম চিৰ গাঁওবাসীৰ দ্বাৰা বনজ উৎপাদন সংগ্ৰহ আৰু বিপণন

বনজ উৎপাদনৰ নাম	বিপণনৰ বাবে সংগ্ৰহ			সংগ্ৰহৰ স্থান
	ঋতু / মাহ	সংগ্ৰহকাৰী পৰিয়ালৰ সংখ্যা	সংগৃহীত সামগ্ৰীৰ গড় পৰিমাণ (কিঃ গ্ৰাঃ)	
কাঠখৰি	বছৰজুৰি	৬০	৬৫৪	বনাঞ্চল
ঘৰৰ বাবে কাঠ	ডিচে-জানু	৬০	২ ডাল	বনাঞ্চল
সঁজুলিৰ বাবে সৰু কাঠ	—	—	—	—
বাঁহ	ডিচে-জানু	৬০	১০ ডাল	বনাঞ্চল
খুঁটা	—	—	—	—
বনাঞ্চলৰ পৰা পশুখাদ্য	বছৰজুৰি	৬০	৭ কিঃগ্ৰাঃ (প্ৰতিদিনে)	বনাঞ্চল
এন টি এফ পি	বছৰজুৰি	৬০	৯-১২ কিঃগ্ৰাঃ (প্ৰতিদিনে)	বনাঞ্চল
অন্যান্য	—	—	—	—

উৎস : প্ৰ'ফ'ৰ্মা-৩/তালিকা ৩.৩/ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু জে এফ এম চিৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা

ওপৰৰ তালিকাত উল্লিখিত তথ্যৰ লগত সম্পৰ্কিত কিছু প্ৰাসংগিক তথ্য তলৰ তালিকাত দিয়া হ'ল।

তালিকা- ৫.৫ (খ) : বনজ উৎপাদন সংগ্ৰহ আৰু বিপণন— অতিৰিক্ত তথ্য থাইজুৱাৰি জে এফ এম চি

বনজ উৎপাদনৰ নাম	উদ্ধৃত্ত বিপণন (কিঃ গ্ৰাঃ)	কেনেদৰে বিপণন কৰা হয়	বনজ উৎপাদন বিক্ৰীৰ মাধ্যমেৰে প্ৰতিটো পৰিয়ালৰ গড় আয়
কাঠখৰি	১২৬০০০	দিয়েং বজাৰ	১৭৫০-২১৭০ প্ৰতিমাহে
ঘৰৰ বাবে কাঠ	—	—	—
ব্যৱহাৰৰ বাবে সৰু কাঠ	—	—	—
বাঁহ	৩২-৫০ডাল	দিয়েং বজাৰ	৭০৩-১২৭৩ প্ৰতিমাহে
বেত	—	—	—
বনাঞ্চলৰ পৰা পশুখাদ্য	১৮০০	দিয়েং বজাৰ	১২০০-১৫০০ প্ৰতিমাহে
এন টি এফ পি	—	—	—
অন্যান্য—	—	—	—

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩/তালিকা ৩.৪/ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু জে এফ এম চিৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা

৫.৯। বনজ উৎপাদনৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ মুঠ পৰিমাণ ঘৰুৱা ব্যৱহাৰ আৰু বিপণন

প্ৰাক অধ্যায়ৰ তথ্যৰ ভিত্তিত থাইজুৱাৰি জে এফ এম চিৰ গাঁওবাসীৰ বনজ উৎপাদনৰ মুঠ প্ৰয়োজনীয়তা তলত সংক্ষিপ্তকৰণ কৰা হৈছে।

তালিকা ৪(খ) আৰু ৫(খ) এ অধ্যায়

৫.১০। সুৰক্ষা সমস্যাসমূহ

থাইজুৱাৰি সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ বনাঞ্চল সুৰক্ষাৰ বিষয়সমূহ সংক্ষিপ্তভাৱে তলত দিয়া হ'ল—

তালিকা- ৫.৬ : থাইজুৱাৰি সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ সুৰক্ষা সমস্যাসমূহ

সমস্যাৰ ধৰণ	প্ৰাসংগিক (হয়/নহয়)	গুৰুত্ব (হয়/নহয়)
চৰণীয়া পথাৰ-স্থানীয় পশু	হয়	হয়
চৰণীয়া পথাৰ- অন্যান্য এলেকাৰ পশু	হয়	হয়
বেআইনীভাৱে কাঠকটা	নহয়	নহয়
কাঠ চোৰাং চালান	হয়	হয়
দুৰ্ঘটনাবশতঃ অগ্নিকাণ্ড	হয়	হয়
বনভূমি বেদখল	হয়	হয়
সাপে কামোৰাৰ ঘটনা/জীৱনৰ ভাবুকি/ বন সুৰক্ষাত বিপদ	হয়	হয়
ভেষজ উদ্ভিদ চুৰি	হয়	নহয়

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, তালিকা ৫.৫/বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু জে এফ এম চিৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা

এইদৰে উপৰোক্ত জে এফ এম চিত বন সুৰক্ষা সম্পৰ্কীয় বিষয়ত সন্মুখীন হোৱা দিশসমূহ হ'ল—

- ক) চৰণীয়া পথাৰ — স্থানীয় জন্তু
- খ) চৰণীয়া পথাৰ — অন্যান্য এলেকাৰ জন্তু

৫.১১। বনাঞ্চল ক্ষতিৰ কাৰণসমূহ

থাইজুৱাৰি সন্মিলিত জে এফ এম চিত বনাঞ্চল অনুন্নয়নৰ কাৰণসমূহ তলত দিয়াৰ দৰে উল্লেখ কৰিব পাৰি—

- ক) কোনো বৈজ্ঞানিক পৰিকল্পনা নাই
- খ) জনজাতীয় মানুহৰ পৰম্পৰাগত খেতি
- গ) পাৰ্বত্য এলেকাৰ দিশত উগ্ৰপন্থী সমস্যা

(উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, তালিকা ৩.৬/বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু জে এফ এম চিৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা)

৫.১২। বনাঞ্চল উন্নয়ন পৰিকল্পনাৰ বিষয়সমূহ

থাইজুৱাৰি সন্মিলিত জে এফ এম চি-ত বনাঞ্চল উন্নয়ন পৰিকল্পনাৰ বিষয়সমূহ তলৰ উপ-শাখাত দিয়াৰ দৰে উল্লেখ কৰিব পাৰি, যেনে সুৰক্ষাৰ পৰিকল্পনা, বন উন্নয়ন (পৰিচৰ্যা), নাৰ্ছাৰী উন্নয়ন, তত্ত্বাবধান আৰু বিবিধ প্ৰকাৰৰ কাম-কাজ।

৫.১৩। সুৰক্ষা পৰিকল্পনা

সুৰক্ষা পৰিকল্পনাৰ বিষয়সমূহ তলত দিয়াৰ দৰে— থাইজুৱাৰি সন্মিলিত জে এফ এম চি-ৰ বন সুৰক্ষা সম্পৰ্কীয় বিষয়সমূহ পূৰ্বে আলোচিত উপ-শাখা ৩.১-ৰ পৰা আলোচনা কৰা হৈছে।

তালিকা- ৫.৭ : থাইজুৱাৰি সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ সুৰক্ষা পৰিকল্পনা

সুৰক্ষা কৰ্ম (প্ৰযোজ্য হিচাপে প্ৰফ'ৰ্মা-৩ৰ তালিকা ৩.৭ৰ পৰা পূৰণ কৰা হ'ব)	বনাঞ্চল এলেকাৰ অৱস্থিতি	ব্যৱস্থা গ্ৰহণৰ সংখ্যাগত মান নিৰ্ণয় (দৈৰ্ঘ্য, আয়তন, আকাৰ ইত্যাদি)	সময়-কাল	অগ্ৰাধিকাৰ (উচ্চ/মধ্যম/নিম্ন)
১। পহৰাদাৰ নিয়োগ	সংৰক্ষিত বনাঞ্চল	৩ কিলোমিটাৰ	সন্ধিয়া ৬ বজাৰ পৰা পুৱা ৬ বজা	উচ্চ
২। চোৰাংচোৱা বাঁটা	সংৰক্ষিত বনাঞ্চল	৩ কিলোমিটাৰ	যিকোনো সময়ত	উচ্চ
৩। অগ্নি সুৰক্ষা	সংৰক্ষিত বনাঞ্চল	৩ কিলোমিটাৰ	যিকোনো সময়ত	উচ্চ

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, তালিকা- ৩.৭/বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু জে এফ এম চিৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা
এইদৰে থাইজুৱাৰি সন্মিলিত জে এফ এম চিত পৰিকল্পনা কৰা উল্লেখযোগ্য প্ৰতিৰক্ষা ব্যৱস্থাসমূহ (উচ্চ/মধ্যম অগ্ৰাধিকাৰসহ) তলত দিয়াৰ দৰে—

- ক) বেৰ
- খ) অগ্নি সুৰক্ষা

৫.১৪। প্রস্তাৱিত কাম-কাজৰ প্ৰকাৰ

থাইজুৱাৰি সন্মিলিত জে এফ এম চি-ৰ বনাঞ্চলৰ ক্ষতিগ্ৰস্ত এলেকাসমূহৰ নিৰাময়ৰ বাবে প্ৰস্তাৱিত কাম-কাজৰ ধৰণ তলত উল্লেখ কৰা হ'ল।

তালিকা- ৫.৮ : থাইজুৱাৰি সন্মিলিত জে এফ এম চি-ৰ প্ৰস্তাৱিত কাম-কাজৰ প্ৰকাৰ

নিৰাময় ব্যৱস্থা	প্ৰয়োজনীয় (হয়/নহয়)	জে এফ এম চি-ৰ দায়িত্ব (হয়/নহয়)	মাহ/বছৰ যেতিয়া কৰিব পাৰি	নিৰাময় ব্যৱস্থাৰ বাবে প্ৰস্তাৱিত বৰ্ধিত এলেকা (হেক্টৰ)
ক্ষতিগ্ৰস্ত বনাঞ্চলৰ পুনৰুদ্ধাৰ	হয়	হয়	জুন-জুলাই	১০০
কটা গছৰ গুৰিৰ সুৰক্ষা	হয়	হয়	বছৰ জুৰি	২০০
জল বিভাজিকা নিৰাময়	হয়	হয়	বছৰ জুৰি	৩
জনাধাৰ	হয়	হয়	বছৰ জুৰি	৪
ঘাঁহ আৰু তৃণভূমিৰ কাম	হয়	হয়	বছৰ জুৰি	—
বাঁহ খেতি আৰু মাটি পেলাৱা	হয়	হয়	বছৰ জুৰি	সংৰক্ষিত বনাঞ্চল
বীজ সিঁচা	হয়	হয়	বছৰ জুৰি	—
শিপা আৰু অংকুৰ কটা আৰু ৰোপণ	হয়	হয়	বছৰ জুৰি	—
কলম আৰু নিৰাময়	হয়	হয়	বছৰজুৰি	—
শিলৰ প্ৰাচীৰ/অন্য বেৰ	হয়	হয়	বছৰজুৰি	১০০
সামাজিক বেৰ	হয়	হয়	বছৰজুৰি	১০০
অন্যান্য কাম-কাজ (হাতীৰ পৰা সুৰক্ষা)	হয়	হয়	বছৰজুৰি	সংৰক্ষিত বনাঞ্চল

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, তালিকা-৩.৯/বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু জে এফ এম চিৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা।

এইদৰে থাইজুৱাৰি সন্মিলিত জে এফ এম চি-ৰ বনাঞ্চল এলেকাত নিৰাময় কাম-কাজৰ বাবে নিম্নোক্ত প্ৰস্তাৱসমূহ দিয়া হৈছে :

- ক) বীজ সিঁচা
- খ) শিপা আৰু অংকুৰ কটা আৰু ৰোপণ

৫.১৫। বনাঞ্চল উন্নয়ন পৰিকল্পনা— অগ্ৰিম কাম-কাজ আৰু বন সৃষ্টি

ওপৰত উল্লেখ কৰা বিষয়সমূহৰ সৈতে সংশ্লিষ্ট বিষয়বোৰ তলৰ তালিকাত উল্লেখ কৰা হ'ল।

তালিকা- ৫.৯ : থাইজুৰাৰি সন্মিলিত জে এফ এম চি-ৰ বনাঞ্চল উন্নয়ন পৰিকল্পনা

নিৰাময় ব্যৱস্থা	ৰোপণৰ বাবে হেক্টৰৰ হিচাপত নিৰ্দ্ধাৰিত এলেকা	ব্লক ৰোপণৰ বাবে অগ্ৰাধিকাৰ	প্ৰজাতি	স্থান ব্যৱধান (মিটাৰ × মিটাৰ)
প্ৰাকৃতিকভাৱে পুনৰ্জীৱিতকৰণত সহায়তা (ৰোপণৰ স্থান ব্যৱধানসহ)	২৫ হেক্টৰ এ পি এফ বি চিৰ দ্বাৰা এ এল আৰ	—	কাঠ ভিন্ন এন টি এফ পি	২×২
ব্লক ৰোপণ	—	—	—	—
নিম, আমলখি, মছৰা বহৰা (ভেষজ উদ্ভিদ)ৰ বীজ সিঁচা	৪	—	ভেষজ উদ্ভিদ	—
সমৃদ্ধকৰণ ৰোপণ/সিঁচা	—	—	—	—
পোনপটীয়া ৰোপণ	—	—	—	—
অন্যান্য	—	—	—	—
মুঠ এলেকা (হেক্টৰ)	৩৩ হেক্টৰ	—	—	—

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, তালিকা-৩.৮/বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু জে এফ এম চিৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা।

৪.৪। বনাঞ্চল উন্নয়ন — বাৰ্ষিক লক্ষ্য মাত্ৰা

৫.তালিকা-১০ (ক) আৰু (খ) : থাইজুৰাৰি সন্মিলিত জে এফ এম চি-ত বন উন্নতকৰণৰ বাৰ্ষিক লক্ষ্যমাত্ৰা
(বছৰ-১-ৰ পৰা বছৰ-৫ আৰু বছৰ-৬-ৰ পৰা বছৰ-১০)

ওপৰৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত বাৰ্ষিক লক্ষ্য হিচাপে দহ বছৰ সময়ৰ বাবে তলত উল্লেখ কৰা হ'ল।

ৰোপণৰ নাম	:	শালমিশ্ৰিত সহযোগীৰ সৈতে খণ্ড ৰোপণ
ৰোপণৰ সময়সীমা	:	২০১৬-১৭ৰ পৰা ২০২৫-২৬ (১০ বছৰ)
ৰোপণৰ এলেকা	:	১০০ হেক্টৰ
স্থান ব্যৱধান	:	৩×৩ মিটাৰ, প্ৰতি হেক্টৰত ১১০০ পুলি
খণ্ডৰ সংখ্যা	:	১০টা (প্ৰতিটো ১০ হেক্টৰকৈ)
প্ৰজাতি	:	শাল; সহযোগী —গমাৰি, চিচু, তিতাচপা আদি
হাৰ	:	এ পি এফ বি চি এছৰ দ্বাৰা অনুমোদন ক্ৰমে (প্ৰতি দুবছৰ মূৰে মূৰে ২০ শতাংশ হাৰত বৃদ্ধি)

ৰোপণ সৃজনৰ বাবে কৰ্ম আঁচনি		
বিত্তীয় বৰ্ষ	কাম-কাজ	পৰিমাণ (টকা)
২০১৬-১৭	পুনৰ্জীৱিতকৰণৰ বাবে উপযুক্ত স্থান চিনাক্ত, স্বাভাৱিকভাৱে বীজ পৰাৰ সম্ভাৱনা পৰীক্ষা, প্ৰাকৃতিক-জৈৱিক হস্তক্ষেপ আৰু তীব্ৰতা নিৰ্ণয়, ১০০ হেক্টৰৰ কম নহয়, ডিচেম্বৰ-জানুৱাৰী মাহত মাটিৰ সীমা চিনাক্ত, চাৰিটা খণ্ডত মাটি বিভাজন, মাটি উন্নয়ন, মাটিৰ কাম@ ১০০০ টকা প্ৰতি হেক্টৰ।	১,০০,০০০/-
২০১৭-১৮*	৩x৩ মিটাৰ খণ্ড ৰোপণ, ১১১১ পুলি প্ৰতি হেঙত ৰোপণ- এপ্ৰিল-জুন মাহত; এলেকাৰ জি পি এছ মাৰ্কিং	৪,৯৭,০০০/-
২০১৮-১৯*	৩x৩ মিটাৰ খণ্ড ৰোপণ, ১১১১ প্ৰতি হেক্টৰত ৰোপণ - এপ্ৰিল-জুন মাহত; এলেকাৰ জি পি এছ মাৰ্কিং	৪,৯৭,০০০/-
	প্ৰথম নিৰণি; পূৰ্বৰ বৰ্ষৰ মৃত/অৰ্ধমৃত পুলিবোৰ আঁতৰাই পেলোৱা	৬১,৬০০/-
২০১৯-২০*	৩x৩ মিটাৰ খণ্ড ৰোপণ, ১১১১ প্ৰতি হেক্টৰত ৰোপণ - এপ্ৰিল-জুন মাহত; এলেকাৰ জি পি এছ মাৰ্কিং	৫,৯৬,৪০০/-
	দ্বিতীয় নিৰণি; পূৰ্বৰ বৰ্ষৰ মৃত/অৰ্ধমৃত পুলিবোৰ আঁতৰাই পেলোৱা	৭৩,৯২০/-
২০২০-২১*	৩x৩ মিটাৰ খণ্ড ৰোপণ, ১১১১ প্ৰতি হেক্টৰত ৰোপণ - এপ্ৰিল-জুন মাহত; এলেকাৰ জি পি এছ মাৰ্কিং	৫,৯৬,৪০০/-
	তৃতীয় নিৰণি; পূৰ্বৰ বৰ্ষৰ মৃত/অৰ্ধমৃত পুলিবোৰ আঁতৰাই পেলোৱা	১,৪৭,৮৪০/-
২০২১-২২*	চতুৰ্থ নিৰণি; পূৰ্বৰ বৰ্ষৰ মৃত/অৰ্ধমৃত পুলিবোৰ আঁতৰাই পেলোৱা	২,৬৬,১১২/-
২০২২-২৩*	পঞ্চম নিৰণি; পূৰ্বৰ বৰ্ষৰ মৃত/অৰ্ধমৃত পুলিবোৰ আঁতৰাই পেলোৱা	৩,৫৪,৮৬১/-
২০২৩-২৪*	ষষ্ঠ নিৰণি; পূৰ্বৰ বৰ্ষৰ মৃত/অৰ্ধমৃত পুলিবোৰ আঁতৰাই পেলোৱা	২,৬৬,১১২/-
২০২৪-২৫*	সপ্তম নিৰণি	২,৬৬,১১২/-
২০২৫-২৬*	অষ্টম নিৰণি	২,৬৬,১১২/-
	প্ৰয়োজনীয় মুঠ বাজেট	৩৯,৮৯,৪২৪/-

* ৰোপণৰ পাঁচ বছৰ বিৰতিৰ পিছত বন-বাত নিৰণি কাৰ্য কৰিব লাগিব।

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, তালিকা-৩.১০/বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু জে এফ এম চিৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা।

ৰোপণৰ নাম	:	সহযোগী প্ৰজাতিসহ চেণ্ডণ মিশ্ৰিত প্ৰজাতিৰ ব্লক ৰোপণ
ৰোপণৰ সময়সীমা	:	২০১৬-১৭ৰ পৰা ২০২৫-২৬ (১০ বছৰ)
ৰোপণৰ এলেকা	:	১০০ হেক্টৰ
স্থান ব্যৱধান	:	২x২ মিটাৰ, প্ৰতি হেক্টৰত ২৫০০ পুলি
বৃদ্ধি কৰিবলগীয়া উদ্ভিদৰ সংখ্যা	:	১১০০০০ (বছৰি আনুমানিক ১১০০০)
খণ্ডৰ সংখ্যা	:	১০টা (প্ৰতিটো ১০ হেক্টৰকৈ)
প্ৰজাতি	:	চেণ্ডণ; সহযোগী —আজাৰ, কৰৈ, খয়েৰ, চিচু, জিয়া, অৰ্জুন, ঘোঁৰানিম বাঁহ (জাতি, কেঁকো, ভলুকা, বিজুলী) আদি।

ৰোপণ সৃজনৰ বাবে কৰ্ম আঁচনি		
বিত্তীয় বৰ্ষ	কাম-কাজ	পৰিমাণ (টকা)
২০১৬-১৭	পুনৰ্জীৱিতকৰণৰ বাবে উপযুক্ত স্থান চিনাক্ত, স্বাভাৱিকভাৱে বীজ পৰাৰ সম্ভাৱনা পৰীক্ষা-প্ৰাকৃতিক জৈৱিক হস্তক্ষেপ আৰু তীব্ৰতা নিৰ্ণয়, দহ হেক্টৰৰ কম নহয়, ডিচেম্বৰ জানুৱাৰী মাহত মাটিৰ সীমা চিনাক্ত, চাৰিটা খণ্ডত মাটি বিভাজন, মাটি উন্নয়ন, মাটিৰ কাম@ ১০০০ টকা প্ৰতি হেক্টৰ।	১,০০,০০০/-
২০১৭-১৮*	২x২ মিটাৰ খণ্ড ৰোপণ, ২৫০০ পুলি প্ৰতি হেক্টৰত ৰোপণ-এপ্ৰিল-জুন মাহত; এলেকাৰ জি পি এছ মাৰ্কিং	২,৬২,৫০০/-
২০১৮-১৯*	২x২ মিটাৰ খণ্ড ৰোপণ, ২৫০০ প্ৰতি হেক্টৰত ৰোপণ - এপ্ৰিল-জুন মাহত; এলেকাৰ জি পি এছ মাৰ্কিং	২,৬২,৫০০/-
	প্ৰথম নিৰণি; পূৰ্বৰ বৰ্ষৰ মৃত/অৰ্ধমৃত পুলিবোৰ আঁতৰাই পেলোৱা	২৬,৯৫০/-
২০১৯-২০*	২x২ মিটাৰ খণ্ড ৰোপণ, ২৫০০ প্ৰতি হেক্টৰত ৰোপণ- এপ্ৰিল-জুন মাহত; এলেকাৰ জি পি এছ মাৰ্কিং	৩১,৫০০০/-
	দ্বিতীয় নিৰণি; পূৰ্বৰ বৰ্ষৰ মৃত/অৰ্ধমৃত পুলিবোৰ আঁতৰাই পেলোৱা	৩২,৩৪০/-
২০২০-২১*	২x২ মিটাৰ খণ্ড ৰোপণ, ২৫০০ প্ৰতি হেক্টৰত ৰোপণ- এপ্ৰিল-জুন মাহত; এলেকাৰ জি পি এছ মাৰ্কিং	৩১,৫০০০/-
	তৃতীয় নিৰণি	৬৪,৬৮০/-
২০২১-২২*	চতুৰ্থ নিৰণি; পূৰ্বৰ বৰ্ষৰ মৃত/অৰ্ধমৃত পুলিবোৰ আঁতৰাই পেলোৱা	২,৬৬,১১২/-
২০২২-২৩*	পঞ্চম নিৰণি; পূৰ্বৰ বৰ্ষৰ মৃত/অৰ্ধমৃত পুলিবোৰ আঁতৰাই পেলোৱা	১,৫৫,২৩২/-
২০২৩-২৪*	ষষ্ঠ নিৰণি; পূৰ্বৰ বৰ্ষৰ মৃত/অৰ্ধমৃত পুলিবোৰ আঁতৰাই পেলোৱা	১,১৬,৪২৪/-
২০২৪-২৫*	সপ্তম নিৰণি	১,১৬,৪২৪/-
২০২৫-২৬*	অষ্টম নিৰণি	১,১৬,৪২৪/-
	প্ৰয়োজনীয় মুঠ বাজেট	২১,৪৯,৫৮৬/-

*ৰোপণৰ পাঁচ বছৰ বিৰতিৰ পিছত বন-বাত নিৰণি কাৰ্য কৰিব লাগিব।

৫.১৭। নাৰ্ছাৰী উন্নয়ন পৰিকল্পনা

থাইজুৱাৰি সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ নাৰ্ছাৰী উন্নয়ন পৰিকল্পনা তলৰ নাৰ্ছাৰীসমূহৰ প্ৰকাৰৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল
ক) জে এফ এম চি নাৰ্ছাৰী (বিভাগীয় নাৰ্ছাৰীসহিত)
খ) অন্যান্য নাৰ্ছাৰী -আত্মসহায়ক গোট আৰু ব্যক্তিগত
বিতং বিৱৰণ তলত দিয়া হ'ল—

জে এফ এম চি নাৰ্ছাৰী

তলৰ তালিকাখনত থাইজুৱাৰি সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ নাৰ্ছাৰীসমূহৰ বিতং ব্যাখ্যা আগবঢ়োৱা হৈছে। ইয়াত জে এফ এম চি-ৰ নাৰ্ছাৰীসমূহ অন্তৰ্ভুক্ত আছে কৰা হৈছে।

তালিকা- ৫.১১ (ক) : থাইজুৰাৰি সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ নাৰ্ছাৰীসমূহ

নাৰ্ছাৰীৰ অৱস্থান	প্ৰজাতি	উন্নয়নৰ বছৰ	বীজৰ সংখ্যা	মন্তব্য
থাইজুৰাৰী জে এফ এম চি	বিবিধ প্ৰকাৰৰ	২০১৬	৮,২৮,০০০	প্ৰস্তাৱিত

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, 'তালিকা-৩.১১'/বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু জে এফ এম চিৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা।

অন্যান্য নাৰ্ছাৰী

তলৰ তালিকাখনত থাইজুৰাৰি সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ অন্যান্য নাৰ্ছাৰীসমূহৰ বিতং ব্যাখ্যা আগবঢ়োৱা হৈছে।

তালিকা- ৫.১১ (খ) : থাইজুৰাৰি সন্মিলিত জে এফ এম চি-ৰ নিকটৱৰ্তী অন্যান্য নাৰ্ছাৰীসমূহ

নাৰ্ছাৰীৰ অৱস্থান	প্ৰজাতি	উন্নয়নৰ বছৰ	বীজৰ সংখ্যা	মন্তব্য
থাইজুৰাৰী জে এফ এম চি	বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ	২০১৬	৮,২৮,০০০	প্ৰস্তাৱিত

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, 'তালিকা-৩.১২'/বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু জে এফ এম চিৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা।

৫.১৮ ৰক্ষণাবেক্ষণ পৰিকল্পনা- ১০ বছৰ

থাইজুৰাৰি সন্মিলিত জে এফ এম চিত ৰোপণৰ কৰা বৃক্ষৰ ৰক্ষণাবেক্ষণ পৰিকল্পনা তলত দিয়া হ'ল। ইয়াৰ দহবছৰীয়া সময়সীমা ধাৰ্য কৰা হৈছে।

(ক) বৃক্ষৰ প্ৰজাতিসমূহ শাল, গমাৰি, টিয়ক

তালিকা- ১২ (ক) : থাইজুৰাৰি সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ শাল, গমাৰি, চেণ্ডণ গছৰ পুলিৰ ৰক্ষণাবেক্ষণ পৰিকল্পনা

বছৰ	পৰিচৰ্যা
প্ৰথম বছৰ	নিৰ্দিষ্ট দিনৰ মূৰে মূৰে অপতৃণ চাফাই আৰু ক্ৰিপাৰ ৰিং আঁতৰোৱা
দ্বিতীয় বছৰ	সূৰ্য পোহৰক বাধা দিয়া অপতৃণসমূহ আঁতৰোৱা। ব্যৱধান পূৰণ পোনপটীয়াভাৱে উদ্ভিদসমূহ বাঢ়ি যোৱাৰ ক্ষেত্ৰত সহায় কৰা
তৃতীয় বছৰ	কাষৰ ডালবোৰ আঁতৰোৱা
চতুৰ্থ বছৰ	কাষৰ উদ্ভিদসমূহৰ ডাল-পাত আঁতৰোৱা
পঞ্চম বছৰ	কাষৰ উদ্ভিদসমূহৰ ডাল-পাত আঁতৰোৱা
ষষ্ঠ বছৰ	ব্যৱধান ৰোপণ
সপ্তম বছৰ	ব্যৱধান ৰোপণ
অষ্টম বছৰ	ব্যৱধান ৰোপণ
নবম বছৰ	ব্যৱধান ৰোপণ
দশম বছৰ	চেণ্ডণৰ বিকল্প শাৰীসমূহ আঁতৰোৱা

উৎস : বন বিভাগৰ বিষয়া আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

(খ) বাঁহ

তালিকা- ৫.১২ (খ) : থাইজুৰাৰি সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ বাঁহ ৰোপণৰ প্ৰতিপালন পৰিকল্পনা

বছৰ	পৰিচৰ্যা
প্ৰথম বছৰ	নিৰণি আৰু অন্যান্য অপতৃণসমূহ আঁতৰোৱা পুলিৰ চাৰিওকাষে ৰিং গঠন
দ্বিতীয় বছৰ	নিৰণি আৰু অন্যান্য অপতৃণসমূহ আঁতৰোৱা পুলিৰ চাৰিওকাষে ৰিং গঠন
তৃতীয় বছৰ	ঘাঁহৰ আগ আঁতৰোৱা
চতুৰ্থ বছৰ	ঘাঁহৰ আগ আঁতৰোৱা
পঞ্চম বছৰ	ঘাঁহৰ আগ আঁতৰোৱা আৰু সুবিন্যস্তকৰণ
ষষ্ঠ বছৰ	ঘাঁহৰ আগ আঁতৰোৱা আৰু সুবিন্যস্তকৰণ পৰ্যাপ্ত পোহৰ আৰু বতাহ পাবৰ বাবে পাতলীয়া কলম
সপ্তম বছৰ	ঘাঁহৰ আগ আঁতৰোৱা আৰু সুবিন্যস্তকৰণ পৰ্যাপ্ত পোহৰ আৰু বতাহ পাবৰ বাবে পাতলীয়া কলম
অষ্টম বছৰ	ঘাঁহৰ আগ আঁতৰোৱা আৰু সুবিন্যস্তকৰণ পৰ্যাপ্ত পোহৰ আৰু বতাহ পাবৰ বাবে পাতলীয়া কলম
নবম বছৰ	ঘাঁহৰ আগ আঁতৰোৱা আৰু সুবিন্যস্তকৰণ পৰ্যাপ্ত পোহৰ আৰু বতাহ পাবৰ বাবে পাতলীয়া কলম
দশম বছৰ	ঘাঁহৰ আগ আঁতৰোৱা আৰু সুবিন্যস্তকৰণ পৰ্যাপ্ত পোহৰ আৰু বতাহ পাবৰ বাবে পাতলীয়া কলম

উৎস : বন বিভাগৰ বিষয়া আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

(গ) কাঠখৰি ৰোপণ

তালিকা- ৫.১২ (গ) : থাইজুৰাৰি সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ কাঠখৰি ৰোপণ পৰিকল্পনা

বছৰ	পৰিচৰ্যা
প্ৰথম বছৰ	কাঠখৰিৰ বীজসমূহৰ চাৰিওকাষে নিৰণি আৰু ৰিং গঠন
দ্বিতীয় বছৰ	কাঠখৰিৰ বীজসমূহৰ চাৰিওকাষে নিৰণি আৰু ৰিং গঠন
তৃতীয় বছৰ	কাষৰ ডালসমূহ কটা, অন্যফালৰ ডাল-পাত আঁতৰোৱা
চতুৰ্থ বছৰ	কাষৰ ডালসমূহ কটা, অন্যফালৰ ডাল-পাত আঁতৰোৱা
পঞ্চম বছৰ	ৰোপিত পুলিত শাৰী তৈয়াৰ
ষষ্ঠ বছৰ	গছৰ গুৰি চিকণোৱা
সপ্তম	গছৰ ডাল-পাত কলম (১৫ বছৰৰ মূৰে মূৰে)

অষ্টম বছৰ	কাষৰ ডালসমূহ কটা আৰু নিৰণি
নৱম বছৰ	কাষৰ ডালসমূহ কটা আৰু নিৰণি
দশম বছৰ	কাষৰ ডালসমূহ কটা আৰু নিৰণি

উৎস : বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

(ঘ) এন টি এফ পি / ভেষজ উদ্ভিদ

তালিকা- ৫.১২ (ঘ) : থাইজুৱাৰি জে এফ এম চিৰ এন টি এফ পি / ঔষধি ৰোপণৰ প্ৰতিপালন পৰিকল্পনা

বছৰ	পৰিচৰ্যা
প্ৰথম বছৰ	পুলিৰ চাৰিওকাষে নিৰণি ৰিং গঠন অন্তিম সীমাত কটা পৰৱৰ্তী ঋতুত ফল উৎপাদনৰ বাবে পিছুৱাবলৈ কলিসমূহ কটা
দ্বিতীয় বছৰ	পুলিৰ চাৰিওকাষে নিৰণি ৰিং গঠন অন্তিম সীমাত কটা পৰৱৰ্তী ঋতুত ফল উৎপাদনৰ বাবে পিছুৱাবলৈ কলিসমূহ কটা
তৃতীয় বছৰ	ফল-বীজ সংগ্ৰহ আৰু মৃতবোৰ আঁতৰাবলৈ পাতলীয়া কলম
চতুৰ্থ বছৰ	ফল সংগ্ৰহ ইফালে-সিফালে বঢ়া-অতিৰিক্ত ডাল-পাতসমূহ আঁতৰাবৰ বাবে পাতলীয়া কলম
পঞ্চম বছৰ	ফল সংগ্ৰহ ইফালে-সিফালে বঢ়া-অতিৰিক্ত ডাল-পাতসমূহ আঁতৰাবৰ বাবে পাতলীয়া কলম
ষষ্ঠ বছৰ	ফল সংগ্ৰহ ইফালে-সিফালে বঢ়া-অতিৰিক্ত ডাল-পাতসমূহ আঁতৰাবৰ বাবে পাতলীয়া কলম
সপ্তম বছৰ	ফল সংগ্ৰহ ইফালে-সিফালে বঢ়া-অতিৰিক্ত ডাল-পাতসমূহ আঁতৰাবৰ বাবে পাতলীয়া কলম
অষ্টম বছৰ	ফল সংগ্ৰহ ইফালে-সিফালে বঢ়া-অতিৰিক্ত ডাল-পাতসমূহ আঁতৰাবৰ বাবে পাতলীয়া কলম
নৱম বছৰ	ফল সংগ্ৰহ ইফালে-সিফালে বঢ়া-অতিৰিক্ত ডাল-পাতসমূহ আঁতৰাবৰ বাবে পাতলীয়া কলম
দশম বছৰ	ফল সংগ্ৰহ ইফালে-সিফালে বঢ়া-অতিৰিক্ত ডাল-পাতসমূহ আঁতৰাবৰ বাবে পাতলীয়া কলম

উৎস : বন বিভাগৰ বিষয়া আৰু গাঁওবাসীৰ সৈতে আলোচনা

৫.১৯ : বিবিধ প্ৰকাৰ কামকাজৰ পৰিকল্পনা

থাইজুৱাৰি জে এফ এম চিৰ বাবে বিবিধ প্ৰকাৰ কামকাজৰ পৰিকল্পনাসমূহ তলত দিয়া হ'ল :

তালিকা- ১৩ : থাইজুৱাৰি জে এফ এম চি-ত বিবিধ প্ৰকাৰ কামকাজ

কাৰ্য	প্ৰয়োজনীয়তা হয়-নহয়	দায়বদ্ধতা	মাহ-বছৰ	কালি (হেক্টৰ)
১) চিকিৎসা/ স্বাস্থ্য যতন শিবিৰ	হয়	ভি এছ এছ	ফেব্ৰু-মাৰ্চ	জে এফ এম চি
২) অনানুষ্ঠানিক শিক্ষা কেন্দ্ৰ	হয়	ভি এছ এছ	ফেব্ৰু-মাৰ্চ	জে এফ এম চি
৩) ইন্ধন ৰক্ষা ডিভাইচ প্ৰৱৰ্তন	হয়	ভি এছ এছ	ফেব্ৰু-মাৰ্চ	জে এফ এম চি
৪) গো উন্নয়ন /স্বাস্থ্য উন্নয়ন	হয়	ভি এছ এছ	ফেব্ৰু-মাৰ্চ	জে এফ এম চি

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, 'তালিকা-৩.১৩'/বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু জে এফ এম চিৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা ।

বিপণন কাৰ্য

থাইজুৱাৰি সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ উৎপাদনসমূহ বিপণন কাৰ্যৰ বাবে পৰিকল্পনা হ'ল

ক) জিলাখনৰ ভিতৰ-বাহিৰৰ ব্যৱসায়ীসকলৰ সৈতে সংযোগ স্থাপন কৰিব লাগিব

খ) বন বজাৰত বিক্ৰী

গ) প্ৰদৰ্শনীত অংশগ্ৰহণ

প্ৰত্যাশিত লাভ

এই উপ-শাখাত থাইজুৱাৰি সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ সদস্যসকলৰ দ্বাৰা বন সুৰক্ষিত বনাঞ্চলৰ পৰা প্ৰত্যাশিত সুফলসমূহ আৰু সেইবোৰ বিতৰণৰ বিৱৰণ তলত উল্লেখ কৰা হৈছে।

৫.২০ কাঠ আৰু ঘাঁহৰ পৰা প্ৰত্যাশিত সুফল

থাইজুৱাৰি সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ উল্লিখিত বিষয় নিম্নোক্ত তালিকাত সন্নিৱিষ্ট কৰা হৈছে। এই বন উন্নয়ন পৰিকল্পনাৰ অধীনস্থ সদস্যসকলৰ দ্বাৰা বনাঞ্চল সুৰক্ষাৰ জৰিয়তে সুফলবোৰ প্ৰত্যাশা কৰা হৈছে।

তালিকা- ৫.২৬ : থাইজুৱাৰি জে এফ এম চিৰ সদস্যসকলৰ দ্বাৰা সুৰক্ষিত বনাঞ্চলৰ পৰা প্ৰত্যাশিত সুফলসমূহ

সামগ্ৰী	মাহ	বছৰ (নিৰ্দেশক)	পৰিমাণ
কাঠখৰি	১২ মাহ	-	৬০-৭৫ কিঃগ্ৰাঃ /মাহ
ঘৰৰ বাবে কাঠ	—	—	—
সঁজুলিৰ বাবে সৰু কাঠ	—	—	—
বাঁহ	১২ মাহ	৩২-৫০ টুকুৰা/মাহ	৮০০-১২০০ কিঃগ্ৰাঃ/মাহ
খুঁটা	—	—	—
বনাঞ্চলৰ পৰা ঘাঁহ আৰু পশুখাদ্য	১২ মাহ	-	১৫০৮-২০৪০ কিঃগ্ৰাঃ/মাহ

সামগ্ৰী	মাহ	বছৰ (নিৰ্দেশক)	পৰিমাণ
এন টি এফ পি	৩-৪ মাহ	-	২০-৩০ কিঃগ্ৰাঃ প্ৰতি বছৰ
মজুৰি	১২ মাহ	২০০-৩০০	বনাঞ্চল
অন্যান্য	—	—	—

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা - ৩, তালিকা ৩.১৪ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

৫.২৫ অংশীদাৰিত্ব ব্যৱস্থা

থাইজুৱাৰি সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ সদস্যসকলৰ লাভালাভৰ বাবে অংশীদাৰিত্ব ব্যৱস্থা তলত উল্লেখ কৰা হৈছে।

তালিকা : ৫.১৫ জে এফ এম চি অংশীদাৰিত্ব ব্যৱস্থা

প্ৰক্ৰিয়া	প্ৰকাৰ
সমানভাৱে ভাগ-বতৰা	ব্যক্তিগতভাৱে সংগৃহীত
গাঁওবাসীৰ দ্বাৰা মুকলি সংগ্ৰহ	ঔষধি গছ, পশুখাদ্য, বায়ু
আন প্ৰক্ৰিয়া	—

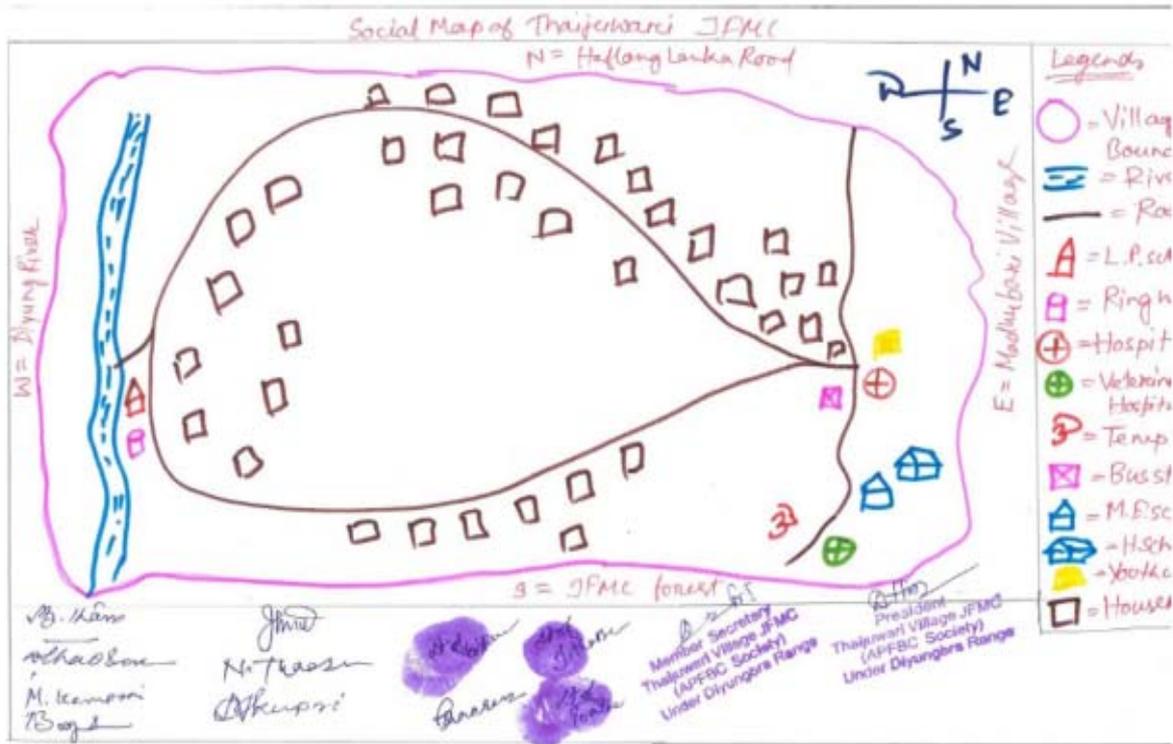
উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা - ৩, তালিকা ৩.১৫ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

পৰিশিষ্ট তালিকা

পৰিশিষ্ট নং	শিৰোনাম
১	মানচিত্র গাঁৱৰ মানচিত্র সামাজিক মানচিত্র জি আই এছ মানচিত্র
২	পি আৰ এ অনুশীলন * সমূহীয়া আলোচনাত অলোকপাত * ঋতুকালীনতা সমীক্ষা * সামাজিক মানচিত্রায়ন * সম্পদৰ স্থানাংক * ভেন ডায়েগ্রাম (অগ্রাধিকাৰ বেংকিং আৰু ই পি এ)
৪	জে এফ এম বি সদস্যৰ তালিকা
৫	আলোকচিত্র
৬	আলোকচিত্র (প্রফ'ৰ্মা-১ৰ পৰা প্রফ'ৰ্মা-৪) (তালিকা ১-৩৭)

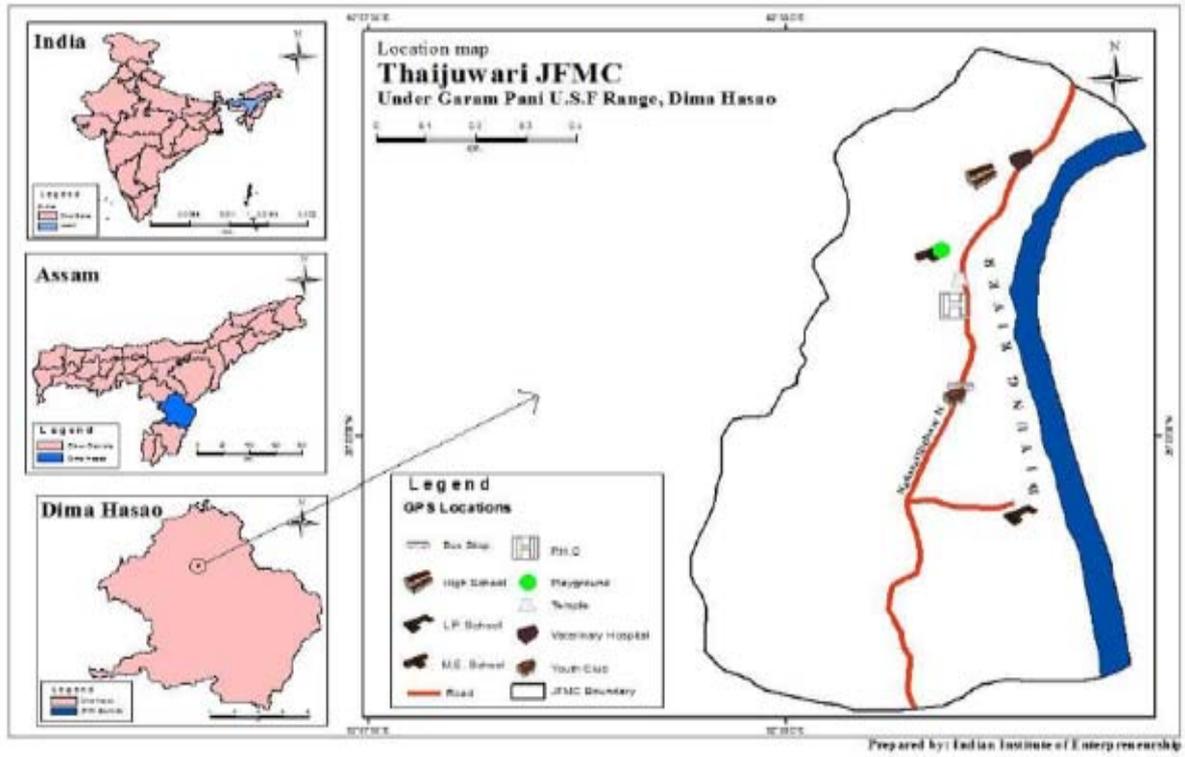
পৰিশিষ্ট ১

(১) গাঁৱৰ মানচিত্ৰ-সামাজিক মানচিত্ৰ

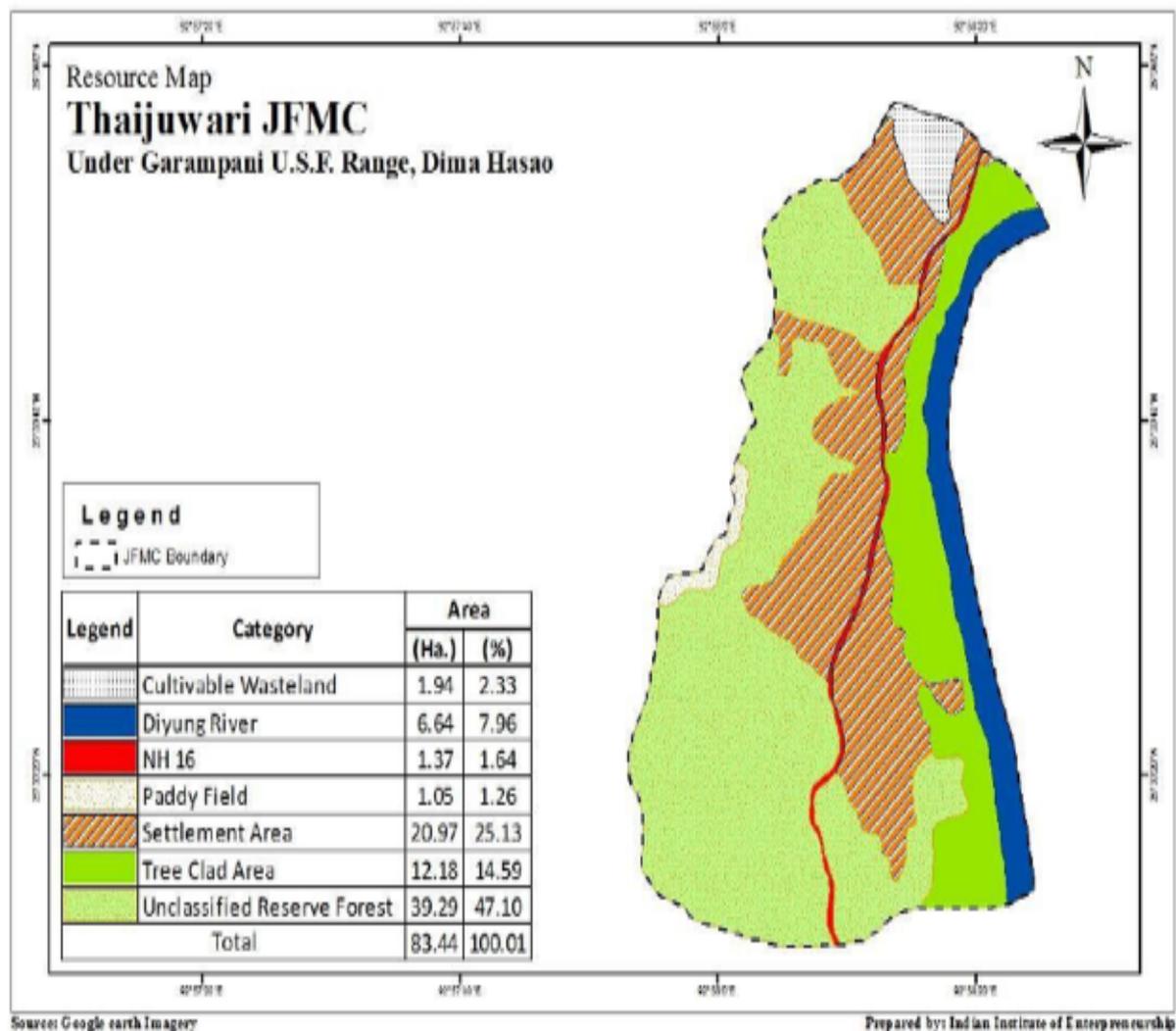

জি আই এছৰ অৱস্থান মানচিত্ৰ

জি আই এছৰ ভূমি ব্যৱহাৰৰ মানচিত্ৰ

পৰিশিষ্ট ৩

অংশগ্ৰহণমূলক গ্ৰামীণ কাৰ্যকলাপ (পি আৰ এ)

অংশগ্ৰহণমূলক গ্ৰামীণ মূল্যায়ণৰ স্থান আৰু সময় :

অংশগ্ৰহণকাৰীৰ সংখ্যা	৪৫
সময়	দিনৰ ২ বজা, ১৬ জুন, ২০১৬
স্থান	গাঁৱৰ অৱস্থিতি

তালিকা : ৩.১ থাইজুৱাৰি জে এফ এম চিৰ অধীনস্থ গাঁওসমূহৰ চমু বিৱৰণ

ক্রমিক নং	গাঁৱৰ নাম	পৰিয়ালসংখ্যা	জনসংখ্যা			পৰিয়ালৰ গড় আকাৰ	
			মুঠ	পুৰুষ	মহিলা		
১	থাইজুৱাৰি	৬০	২৬০	১৩৯	১২১	৮৭১	৪.৩
	মুঠ	৬০	২৬০	১৩৯	১২১	৮৭১	৪.৩

পি আৰ এ কলাকৌশলৰ অনুশীলনত ব্যৱহৃত বিভিন্ন পি আৰ এ পদ্ধতি তলত উল্লেখ কৰা হ'ল :

- ক) সামাজিক মানচিত্ৰায়ন
- খ) সম্পদৰ স্থানাংক
- গ) সময়সূচী পুনৰীক্ষণ
- ঘ) ঋতু অনুযায়ী বিশ্লেষণ

গ) সামাজিক মানচিত্ৰায়ন

থাইজুৱাৰি গাঁৱৰ আৰ্থ-সামাজিক অৱস্থা পৰ্যবেক্ষণৰ উদ্দেশ্যে সামাজিক মানচিত্ৰায়নৰ কাম-কাজ অনুষ্ঠিত কৰা হয়। এই মানচিত্ৰায়নত পৰিয়ালসমূহৰ আৱাসৰ ধৰণ, বিদ্যালয়ৰ পৰ্যাপ্ততা, সামাজিক আন্তঃগাঁথনি, ধৰ্ম আৰু সম্প্ৰদায়ৰ বিশ্বাস আদি চিহ্নিত কৰা হয়। সামাজিক মানচিত্ৰায়নৰ পূৰ্বে পি আৰ এত গাঁওবাসীক সমবেত কৰা উদ্দেশ্যে গাঁৱৰ ভিতৰতে এক সজাগতা শিবিৰ অনুষ্ঠিত কৰা হয়। পি আৰ এ কাম-কাজত গাঁওবাসীয়ে সক্ৰিয়ভাৱে অংশগ্ৰহণ কৰিছে। প্ৰাথমিক পৰ্যায়ত গাঁওবাসীক গাঁৱৰ প্ৰধান পথসমূহৰ মানচিত্ৰ আঁকিবলৈ কোৱা হয়। তাৰপিছত তেওঁলোকক তেওঁলোকৰ আৱাস, গুৰুত্বপূৰ্ণ সামাজিক স্থানবোৰ আৰু চৰকাৰী কাৰ্যালয়সমূহৰ অৱস্থান পি আৰ এ দলৰ সদস্যসকলৰ সহায়ত আঁকিবলৈ কোৱা হয়। তেওঁলোকৰ ভিতৰত দুজনমানে স্বতঃস্ফূৰ্তভাৱে মানচিত্ৰ আঁকিবলৈ আগবাঢ়ি আহে। তেওঁলোকক গাঁৱৰ অন্যান্য বাসিন্দা আৰু দলৰ সদস্যসকলে সহায় কৰে।

তালিকা ৪.১ : গাঁওসমূহৰ বিষয়ে তথ্য

	গাঁও	থাইজুৰাৰি
সামাজিক তথ্য	মুঠ জনসংখ্যা	২৬০
	পুৰুষ	১৩৯
	মহিলা	১২১
	মুঠ পৰিয়াল	৬০
	কেঁচাঘৰৰ সংখ্যা	৫৬
	আই এ ৰাই ঘৰৰ সংখ্যা	৪
	উল্লেখযোগ্য বিষয়	বিদ্যালয়
	নদী	১
	মন্দিৰ	১
	প্ৰাথমিক স্বাস্থ্য কেন্দ্ৰ	১
	পশুচিকিৎসা হাস্পাতাল	১
	ইয়ুথ ক্লাব	১
	বাছ আস্থান-জিৰণি ঘৰ	১
	কুঁৱা	১
	গেলামাল দোকান	১

- সামাজিক মানচিত্ৰায়নৰ অধীনত চলোৱা অধ্যয়নত মুঠ ৬০টা পৰিয়াল চিনাক্ত কৰা হয়। ইয়াৰে ৪টা পৰিয়াল চিনাক্ত কৰা হৈছে। ইয়াৰে ৪টা পৰিয়ালে আই এ ৰাইৰ ঘৰ লাভ কৰিছে। বাকী ৫৪টা পৰিয়ালৰ ঘৰসমূহ কেঁচা।
- পৰিয়ালসমূহৰ শ্ৰেণীভিত্তিক বিভাজনৰ বিপৰীতে গুৰুত্বপূৰ্ণ ঠাই যেনে ৰাজহুৱা সভাঘৰ, প্ৰাথমিক বিদ্যালয়, অংগনৱাড়ী কেন্দ্ৰ, খেলপথাৰ, ধৰ্মীয় অনুষ্ঠান আদি মানচিত্ৰত অংকিত কৰা হয়।
- গাঁওবাসীৰ পানীৰ প্ৰধান উৎস হৈছে কুঁৱা। খোৱা আৰু দৈনন্দিন ব্যৱহাৰৰ বাবে তেওঁলোকে নদীৰ পানীয়েই ব্যৱহাৰ কৰে।
- গাঁৱত শিক্ষাৰ ব্যৱস্থা হিচাপে প্ৰাথমিক পৰ্যায়লৈকে সন্তোষজনক। গাঁৱত তিনিখন প্ৰাথমিক বিদ্যালয় উচ্চ প্ৰাথমিক আৰু হাইস্কুল আছে।
- গাঁৱখনৰ সকলো লোক ডিমাচা-কছাৰী সম্প্ৰদায়ৰ আৰু অনুসূচিত জনজাতিৰ।

৪.৩ : সম্পদৰ স্থানাংক

গাঁওবাসীৰ বিভিন্ন সম্পদ গোটৰ চিনাক্তকৰণ আৰু বিশ্লেষণৰ দ্বাৰা সম্পদ বেংকিং কৰা হৈছে। ইয়াৰ জৰিয়তে মূল্যাংকন কৰাসকলে হিতাধিকাৰীসকলৰ আৰ্থসামাজিক অৱস্থাৰ লগতে সম্পদৰ সূচাংকৰ বিষয়ে অৱগত হৈছে।

এই বেংকিঙত আটাইতকৈ সাধাৰণ উপায়া হৈছে কেইবাগৰাকী ব্যক্তি, গাঁওবাসীৰ গোটক অন্তৰ্ভুক্ত কৰি সমগ্ৰ গাঁওবাসীৰ বেংকিং কৰা (অথবা ১০০ তকৈয়ো অধিক পৰিয়ালৰ বেংকিং কৰিবলগীয়া হয়, তেন্তে গাঁওখনৰ বিশেষ গোট অথবা অংশগ্ৰহণকাৰীসকল নিজৰ চুবুৰীয়াৰ সৈতে পৰিচিতি)

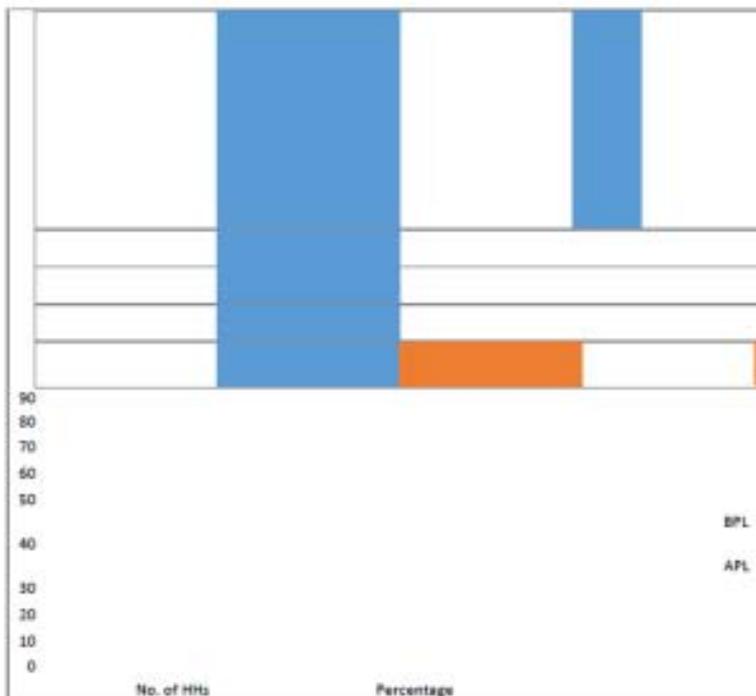
পি আৰ এ দলে প্ৰথমে গাঁওবাসীক সম্পদ আৰু দৰিদ্ৰতাৰ স্থানয় শব্দ ব্যৱহাৰ কৰে। ইয়াৰ পিছত প্ৰথমে অংশগ্ৰহণকাৰীসকলক দুখীয়া অথবা ধনী পৰিয়ালক কিদৰে নিৰ্ধাৰণ কৰে সেয়া আলোচনা কৰিবলৈ উৎসাহিত কৰে। অৰ্থাৎ, সেয়া হৈছে তেওঁলোকৰ পৰিয়ালসমূহৰ আত্মীয়ৰ সম্পত্তিৰ নিৰ্ধাৰণৰ শ্ৰেণী)।

তলৰ শ্ৰেণীসমূহৰ ভিত্তিত সম্পদ বেংকিং এনেধৰণৰ :

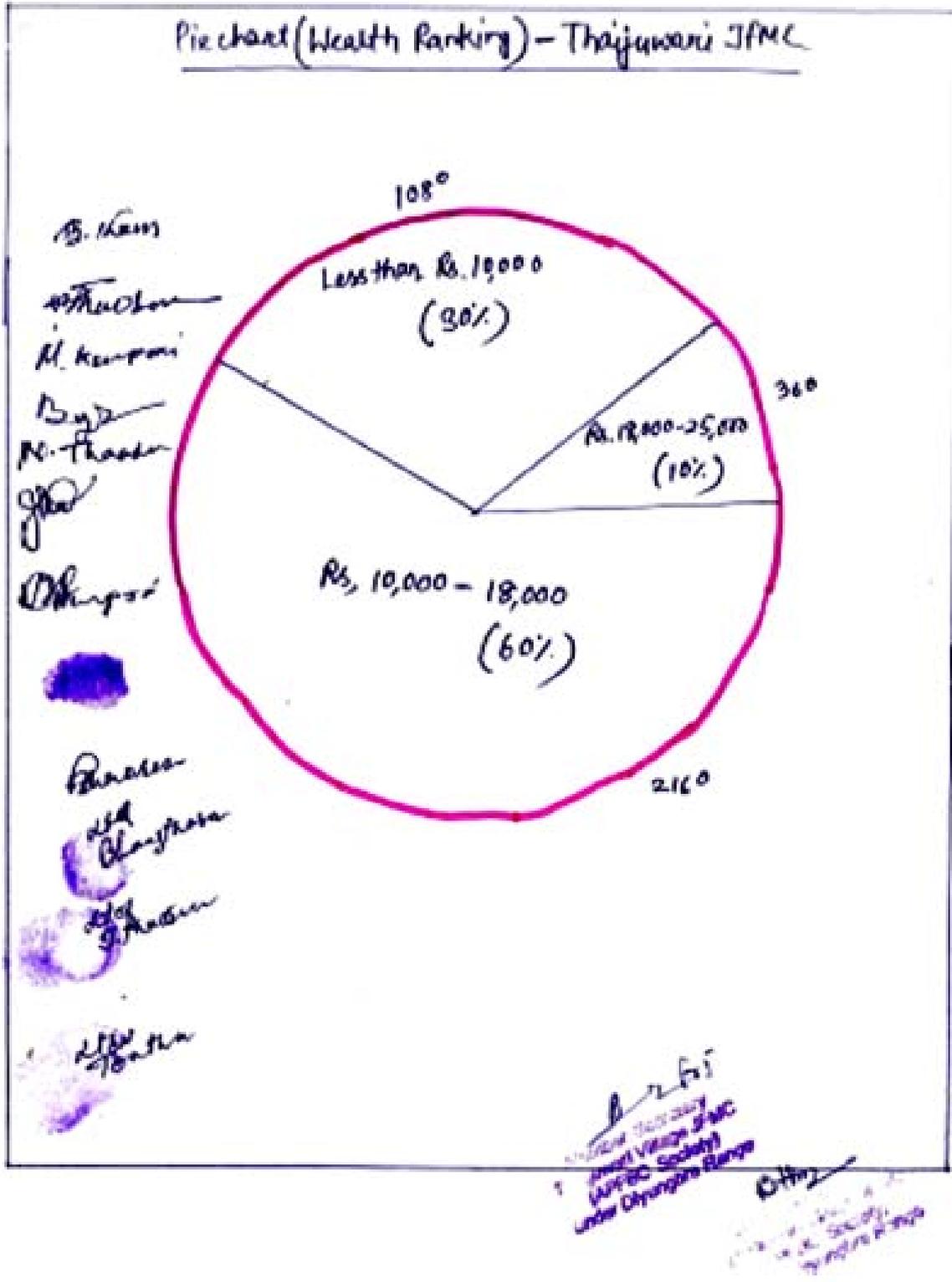
- (ক) বৃত্তি
- (খ) ভূমিধাৰণ
- (গ) বাস কৰা গৃহৰ প্ৰৱেশ।

ইয়াৰ জৰিয়তে লাভ কৰা তথ্য অনুসৰি গাঁওখনৰ ৮৩.৩৩ শতাংশ লোক দৰিদ্ৰ সীমাৰেখাৰ তলৰ। মাত্ৰ ১৫.৬৭ শতাংশ ধনী শ্ৰেণীৰ। দাৰিদ্ৰ্য লোকসকল ঘাইকৈ অনিয়মিত দিন হাজিৰা কৰা শ্ৰমিক আৰু অধিকাংশৰে খেতিমাটি বন্ধকত আছে। দৰিদ্ৰ সীমাৰেখাৰ ওপৰৰ লোকসকলে মূলতঃ চৰকাৰী চাকৰি কৰে। তদুপৰি তেওঁলোক বহু পৰিমাণৰ ভূমি অধিকাৰী। এনেদৰে এই লোকসকল ভাল ব্যৱসায়ৰ সৈতেও জড়িত।

ছবি : ২ সম্পদ বেংকিং

সম্পদ বেংকিং (পাই চিত্র) :

জ্ঞাত তথ্য : জে এফ এম চিৰ অধিকাংশ লোক দাৰিদ্ৰ্য সীমাৰেখাৰ তলত। সেয়েহে বিভিন্ন জীৱিকা বিকাশ কাৰ্যসূচীৰে তেওঁলোকৰ জীৱনধাৰণৰ প্ৰক্ৰিয়া উন্নত কৰিব লাগিব।

8.8। সময়-কাল সমীক্ষা

তালিকা- 8.২৬ : সময়সূচী পুনৰীক্ষণ

	বছৰ	ঘটনা	ধৰণ
স্বাধীনতাৰ আগত	১৯৪২	প্ৰথমটো গাঁৱৰ বাস্তা নিৰ্মাণ	নিৰ্মাণ
	১৯৪৪	মন্দিৰ নিৰ্মাণ	ধৰ্মীয়
স্বাধীনতাৰ পিছত	১৯৫০	ভূমিকম্প	পাৰিপার্শ্বিক
	১৯৬২	প্ৰাথমিক বিদ্যালয়ৰ আৰম্ভণি	শৈক্ষিক
	১৯৭৯	মজলীয়া বিদ্যালয়ৰ আৰম্ভণি	শৈক্ষিক
	১৯৮৯	হাইস্কুলৰ বিদ্যালয়ৰ আৰম্ভণি	শৈক্ষিক
বিংশ শতিকা	২০০৬	থাইজুৱাৰি নগেন যুৱ ক্লাব	শৈক্ষিক
	২০১৩-১৪	গাঁৱৰ মাজেৰে ডি ডি ৰোড নিৰ্মাণ	নিৰ্মাণ
	২০১৫-১৬	জে এফ এম চিৰ প্ৰতিষ্ঠা	নিৰ্মাণ

অতীতৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ আৰু বুৰঞ্জীমূলক ঘটনাসমূহৰ বিষয়ে গণিবৰ বাবে দলটোৱে সময়সূচী বিশ্লেষণ কৰিছে। দলটোৰ সদস্যসকলে স্থানীয় লোকসকলৰ সৈতে স্থানীয় ঘটনাসমূহৰ যিয়ে গাঁৱৰ মুৰব্বী, বয়োজ্যেষ্ঠ ব্যক্তি আৰু কিছু যুৱ প্ৰজন্মৰ সৈতে আলোচনা কৰাৰ লগতে এই ঘটনাসমূহ কিদৰে পৰিচালনা কৰিছিল তথা তেওঁলোকৰ জীৱনৰ ওপৰত প্ৰভাৱ আৰু গাঁৱৰ উন্নয়ন সন্দৰ্ভত জানিবলৈ চেষ্টা কৰে। মূল পথৰ সৈতে থাইজুৱাৰি গাঁৱক সংযোগ কৰা গাঁৱৰ প্ৰথমটো পথ ১৯৪২ চনত নিৰ্মাণ কৰা হৈছিল। ইয়াৰ জৰিয়তে সমীৰতী গাঁও আৰু বজাৰৰ সৈতে ব্যৱসায়ৰ আৰম্ভণি হয়।

১৯৪৪ চনত জে এফ এম চি এলেকাত এটা শিৱ মন্দিৰ নিৰ্মাণ কৰা হয়। জে এফ এম চিৰ বাসিন্দাসকল স্বধৰ্মপৰায়ণ, যদিও জে এফ এম চি এলেকাৰ ভিতৰত শিৱ মন্দিৰটোৱে কিছু ধাৰ্মিক পোহৰ বিলাই আহিছে।

স্বাধীনতাৰ পিছত ১৯৫০ চনৰ বৰভূইকঁপে গাঁওখনৰ বৃহৎ ক্ষতিসাধন কৰিছে। ১৯৬২ চনত গাঁওখনত প্ৰথম প্ৰাথমিক বিদ্যালয়খন নিৰ্মাণ কৰা হয়। সেইখনেই অঞ্চলটোৰ প্ৰথম শৈক্ষিক প্ৰতিষ্ঠান। প্ৰাথমিক বিদ্যালয়ৰ পিছত ১৯৭৯ আৰু ১৯৮৯ চনত ক্ৰমে মজলীয়া আৰু হাইস্কুল নিৰ্মাণ কৰা হয়। ২০০৬ চনত গাঁওখনত যুৱ সংঘ নিৰ্মাণ কৰা হয়। ইয়াৰ জৰিয়তে গাঁওখনৰ ভিতৰত সামাজিক যোগাযোগ ব্যৱস্থাৰ উন্নয়ন ঘটিছে। পূৰ্বে গাঁওখনৰ পথৰ অৱস্থা ভাল নাছিল (কেঁচা)। ২০১৩-১৪ বৰ্ষত ডিমা-হাচাও স্বায়ত্ত্বশাসিত পৰিষদে পথটো ডি ডি ৰোড হিচাপে নামকৰণ কৰাৰ লগতে পকী কৰে। ২০১৫-১৬ বৰ্ষত প্ৰথম যুটীয়া বন উন্নয়ন সমিতি গঠন কৰা হয়।

ভ্ৰাত তথ্য :

- * গাঁওবাসী এই সত্যৰ ওপৰত নিশ্চিত যে গছৰ গোঁজ কাটি বগৰালে পশুৰ সংখ্যা হ্রাস পায় বনাঞ্চলত, যিটোৱে সূচায় মানুহৰ বন সংৰক্ষণৰ প্ৰতি সচেতনতা।
- * জে এফ এম চি গঠন হোৱাৰ পিছতহে প্ৰধানতঃ বনাঞ্চল সংৰক্ষণৰ প্ৰক্ৰিয়া আৰম্ভ হ'ল।

৪.৫। জীৱিকা কাৰ্যৰ ঋতুকালীন মানচিত্ৰায়ন

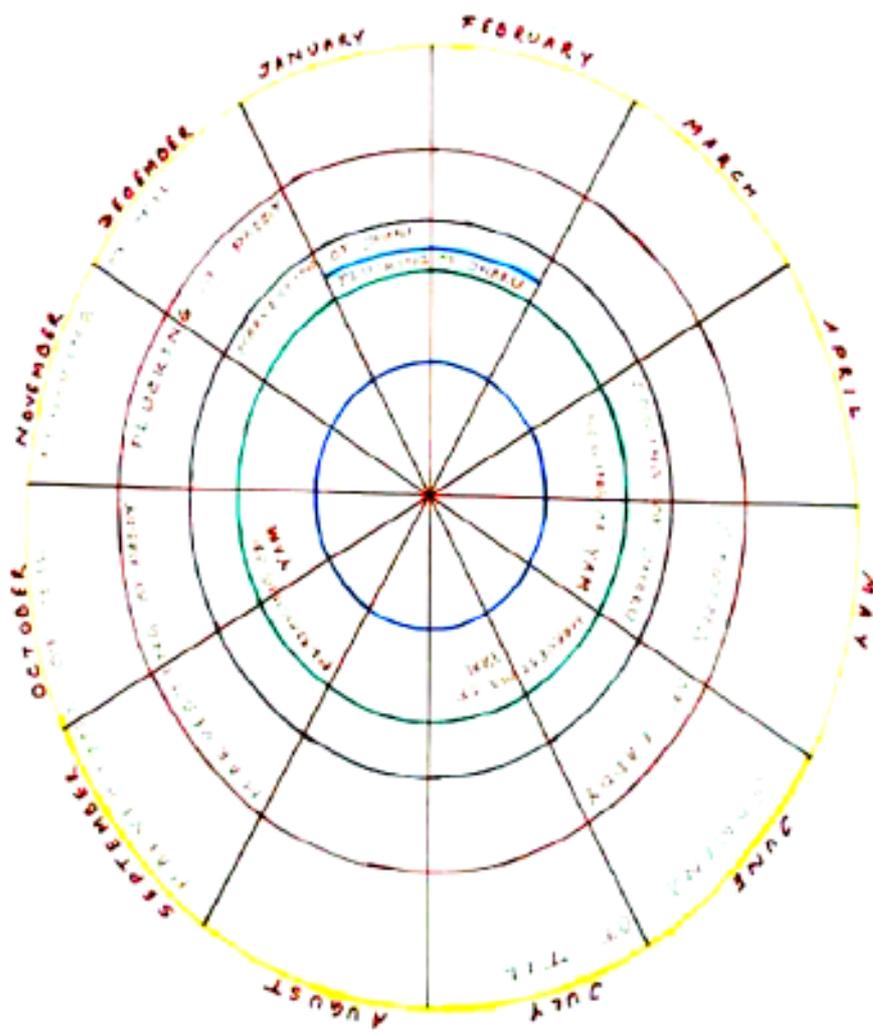
স্থানীয় লোকসকলে প্ৰস্তুত কৰা ঋতুভিত্তিক পঞ্জিকা সম্প্ৰদায়ৰ ভিতৰৰ ঋতুকালীন প্ৰৱণতাসমূহ সম্পৰ্কে তথ্য সংগ্ৰহ আৰু নিৰ্দিষ্ট হেঁচা আৰু দুৰ্বলতাবিলাকৰ সময়ক চিহ্নিত কৰাৰ ক্ষেত্ৰত এক অত্যন্ত উপযোগী উপায়। গ্ৰুপ আলোচনাৰ সময়ত (সংগৃহীত তথ্যবোৰ যাচাই কৰাৰ বাবে আলোচনা) প্ৰায়েই মাটিৰ ওপৰত ঋতুভিত্তিক কৃষি পঞ্জিকা অংকন কৰা হয় আৰু এই পঞ্জিকাৰ মেট্ৰিক্স বা ৰেখাংকনত শিলগুটি অথবা বীজবোৰ শস্যৰ প্ৰতীক হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰি শস্যৰ অগ্ৰাধিকাৰ স্থানাংক দেখুওৱা হয়। আনহাতে ঋতু ভিত্তিক বৃদ্ধি বা হ্রাস দেখুৱাবলৈ সাধাৰণ ৰেখাৰেও ৰেখাচিত্ৰ (গ্ৰাফ) অংকন কৰিব পাৰি। সমগ্ৰ বছৰ ধৰি সমগ্ৰ পৰিস্থিতিৰ ওপৰত পলকতে চাবলৈ এখন পঞ্জিকাতে ঋতুভিত্তিক প্ৰকাৰভেদৰ সমগ্ৰ বিষয়ক সামৰি ল'ব পাৰি। এই প্ৰকাৰভেদ বা পৰিৱৰ্তনবোৰ হৈছে, বৰষুণ, শস্যৰ পৰ্যায়ক্ৰম, বনুৱাৰ চাহিদা, মজুৰী ভিত্তিক নিযুক্তিৰ পৰ্যাপ্ততা, বাহিৰলৈ প্ৰব্ৰজন, মানুহৰ ৰোগত আক্ৰান্ত হোৱাৰ ঘটনা, ব্যয়ৰ পৰ্যায়সমূহ আৰু অন্যান্য গুৰুত্বপূৰ্ণ সময়বিলাক, যেনে উৎসব আদিকো ইয়াত দেখুৱাব পাৰি।

ঋতুভিত্তিক মানচিত্ৰায়ণত ঘাইকৈ শস্য খেতিৰ বিষয়টোক সামৰি লোৱা হয়। ঋতুভিত্তিক মানচিত্ৰত আমি কৃষিজাত, শস্য আৰু খেতি কামৰ তিনিটা সময়, যেনে বীজ সিঁচা, শস্য ৰোপণ আৰু শস্য চপোৱাৰ নিয়মবোৰ বিবেচনা কৰাৰ লগতে গোটেই বছৰ ধৰি বিতং তথ্য সংগ্ৰহ কৰো। এই ভিন্নতাৰ ভিতৰত বৰষুণ পৰিমাণ, কৃষিৰ পদ্ধতি, শ্ৰমিকৰ চাহিদা, শ্ৰমিকৰ উপলব্ধতা, প্ৰব্ৰজন, মানুহৰ বেমাৰ, ব্যয়ৰ পৰ্যায় আদি অন্তৰ্ভুক্ত কৰিব পৰা যায়। গুৰুত্বপূৰ্ণ সময় যেনে উৎসৱ আদিও কেলেণ্ডাৰত দেখুৱাব পৰা যায়।

ঋতু অনুসৰি মানচিত্ৰই বিশেষকৈ ঋতু ভিত্তিক শস্যৰ ভিন্নতা প্ৰদৰ্শন কৰে।

ঋতু অনুসৰি মানচিত্ৰত আমি কৃষিজাত শস্য বিবেচনা কৰিছো। তিনিটা কাৰ্য যেনে গুটি সিঁচা, খেতি কৰা আৰু শস্য সংগ্ৰহ কৰা সন্দৰ্ভত সমগ্ৰ বছৰৰ তথ্য সংগ্ৰহ কৰা হৈছে। ঋতু অনুসৰি প্ৰস্তুত কৰা মানচিত্ৰৰ পৰা লাভ কৰা তথ্য অনুসৰি গাঁওখনত উৎপাদন হোৱা মূল শস্য হৈছে ৰাডু, ধান, মিঠা আলু আদি।

মানচিত্র : ৩ : ঋতু অনুযায়ী কৃষির ধরণ

- Available Resources-
1. Tili (Jowar Seed)
  2. Paddy
  3. Jowar
  4. Yam

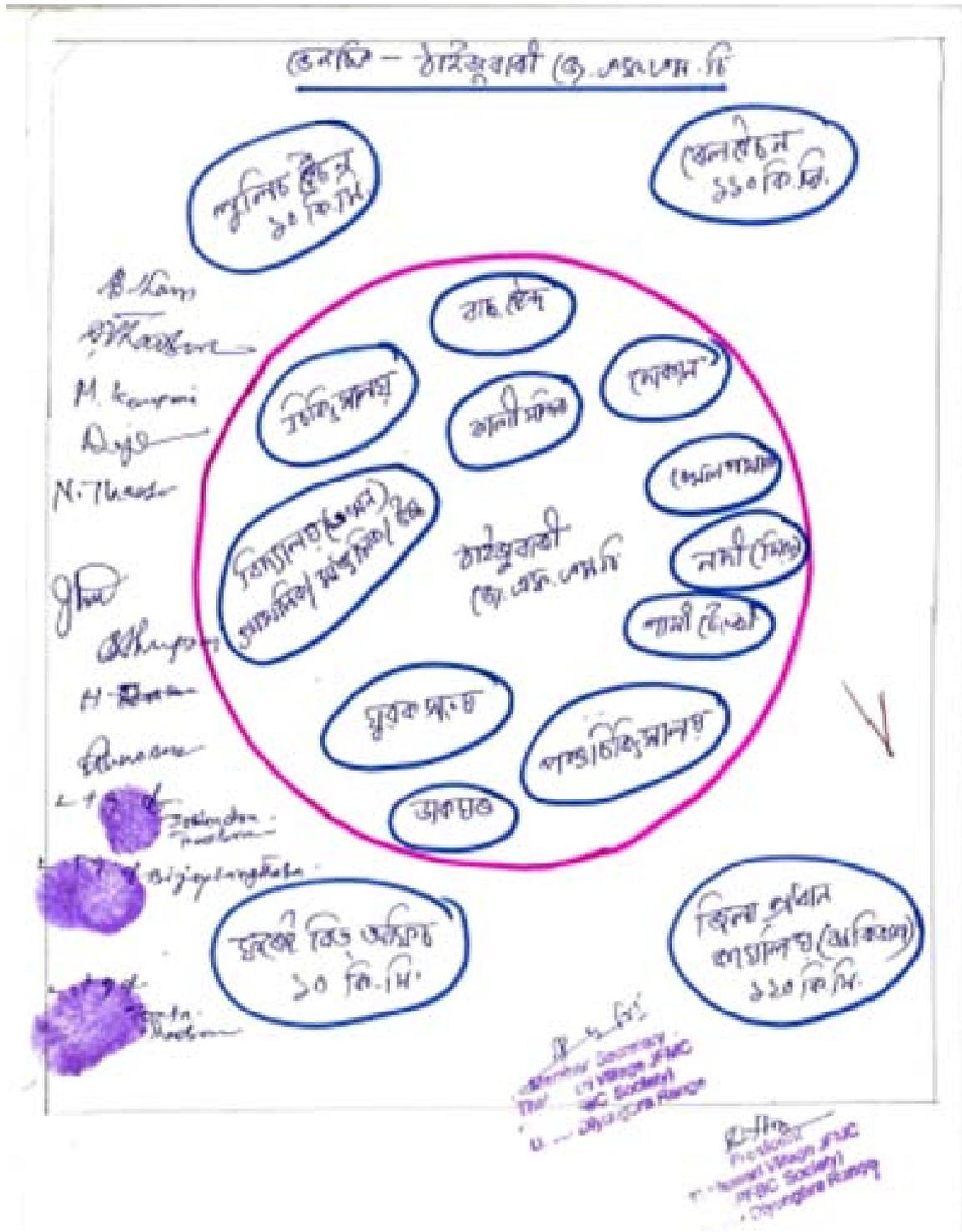
তালিকা- ৪.৩ ঋতুকালীন শস্যৰ ধৰণ

কৃষিজাত শস্য	বীজ সিঁচা	শস্য চপোৱা	সংগ্ৰহ (ছিঙা)
ঝাড়ু	এপ্ৰিল-মে'	ডিচেম্বৰ-জানুৱাৰী	জানুৱাৰী-ফেব্ৰুৱাৰী
তিল	জুন-জুলাই	ছেপ্টেম্বৰ-অক্টোবৰ	নৱেম্বৰ-ডিচেম্বৰ
মিঠা আলু	এপ্ৰিল-মে'	জুন-জুলাই	ছেপ্টেম্বৰ-অক্টোবৰ
উদ্যানশস্য		বছৰজুৰি	
ধান		বছৰজুৰি	

জ্ঞাত তথ্য :

* ছেপ্টেম্বৰৰ পৰা মাৰ্চ মাহলৈকে পানীৰ যোগান পৰ্যাপ্ত নহয়। ফলত সেই সময়ছোৱাত উৎপাদনশীলতা হ্রাস পায়। তদুপৰি কৃষি সন্দৰ্ভত জ্ঞানৰ অভাৱত শস্যৰ ধৰণত নেতিবাচক প্ৰভাৱ পেলায়। কিয়নো গাঁওবাসী মূলতঃ আন্তঃখেতিৰ পৰ্যায়ৰ শস্যৰ খেতিহে কৰে।

৩.৫। ভেন ডায়েগ্রাম

অগ্রাধিকাৰ স্থানাংক-ই পি এ আৰু জীৱিকা

ই পি এ কাৰ্যসূচী	A বন্ধন গেছ	B সৌৰ শক্তি	C স্বাস্থ্য কেন্দ্ৰ	D অনাময়	তৈল সংসাধন গোট E	F বাজহুৱা সভাঘৰ	G বজাৰ	H গাঁৱৰ পথ	নম্বৰ	স্থানাংক
বন্ধন গেছ A	X	A	A	A	A	A	A	A	7	1
সৌৰ শক্তি B	X	X	B	B	B	B	B	B	6	2
স্বাস্থ্য কেন্দ্ৰ C	X	X	X	D	C	C	C	C	4	4
অনাময় D	X	X	X	X	D	D	G	D	3	5
তৈল সংসাধন গোট E	X	X	X	X	X	I	E	E	5	3
বাজহুৱা সভাঘৰ F	X	X	X	X	X	X	F	F	2	6
বজাৰ G	X	X	X	X	X	X	X	G	1	7
গাঁৱৰ পথ H	X	X	X	X	X	X	X	X	1	7

জীৱিকা কাৰ্যসূচী

জীৱিকা কাৰ্যসূচী	A পশুধন	B চিলাই	C কৃষি	D উদ্যান শস্য	E গাড়ী চালনা	F উদ্যান শস্য	G লা খেতি	H কাঠমিস্ত্রী	I বাঁহ-বেত	নম্বৰ	স্থানাংক
পশুধন A	X	B	C	A	A	A	A	A	A	6	1
চিলাই B	X	X	B	B	E	B	G	H	B	5	3
কৃষি C	X	X	X	D	C	C	C	C	C	6	1
উদ্যান শস্য D	X	X	X	X	E	D	G	D	D	4	5
লা খেতি E	X	X	X	X	X	I	E	E	E	5	3
কাঠমিস্ত্রী F	X	X	X	X	X	X	G	H	F	1	9
গাড়ী চালনা G	X	X	X	X	X	X	X	G	I	4	5
বেত আৰু বাঁহ H	X	X	X	X	X	X	X	X	H	3	7
বাজমিস্ত্রী I	X	X	X	X	X	X	X	X	X	2	8

পৰিশিষ্ট ৪

জে এফ এম চিৰ সদস্য তালিকা

জে এফ এম চিৰ নাম : থাইজুৰাৰি

ডিভিজন : পশ্চিম হাফলং

ৰেঞ্জ : দিগ্‌মুৰু

ক্র.নং	নাম	পিতৃ/ স্বামীৰ নাম	বয়স	পুৰুষ-মহিলা	শিক্ষা	এছ চি/ এছ টি বিচি/ অবিচি
১	ধনখাৰ থাওছেন	-	৫০	পুৰুষ	প্ৰাথমিক	এছ টি
২	ৰবীন্দ্ৰ ডিব্ৰেডি	-	৫১	পুৰুষ	মধ্য ইং	এছ টি

পৰিশিষ্ট : ৫ (আলোকচিত্র)

আলোকচিত্র-১ থাইজুরাবী জে এফ এম চিত পি আৰ এ অনুশীলন উদ্বোধন, তাৰিখ : ১৬-০৬-২০১৬

আলোকচিত্র-২ থাইজুরাবী জে এফ এম চিত পি আৰ এ অনুশীলন, তাৰিখ : ১৬-০৬-২০১৬

আলোকচিত্র-৩ থাইজুরাবী জে এফ এম চিত মিশ্রিত পশুপালনৰ উদ্বোধন, তাৰিখ : ০৮-০৯-২০১৬

আলোকচিত্র-৪ থাইজুরাবী জে এফ এম চিত মিশ্রিত পশুপালনৰ প্ৰশিক্ষণ, তাৰিখ : ১০-০৯-২০১৬

পৰিশিষ্ট VI (তথ্য-১)

তালিকা-১ : গাঁৱৰ মূল তথ্য

তালিকা-১ : জে এফ এম চিৰ মূল তথ্য

ক্র.নং	জে এফ এম চিৰ নাম	গঠনৰ তাৰিখ	কাৰ্যনিৰ্বাহক সমিতিৰ সদস্যসকলৰ নাম	সভাপতিৰ নাম	সচিবৰ নাম	গাঁও উন্নয়ন নিধিৰ ধন	প্ৰতি পৰিয়াল বা ব্যক্তিৰ বৰঙণি	ব্যৱহৃত সামাজিক বেৰ হয়/নহয়	বিশেষ সাফল্য সন্দৰ্ভত মন্তব্য	সাফল্যৰ মানৰ % হাৰ
১	থাইজুৱাৰি	২০১৫-১৬	৮	ধনখাৰ থাওছেন	ৰবীন্দ্ৰ ডিব্ৰেডি	নাই	নাই	নাই	নাই	নাই

তালিকা-২ : গাঁওভিত্তিক জনসংখ্যাৰ তথ্য

গাঁৱৰ নাম	পৰিয়ালৰ সংখ্যা	অনুসূচিত জাতি		অনুসূচিত জনজাতি		অ' বি চি		সাধাৰণ		মুঠ
		পুৰুষ	মহিলা	পুৰুষ	মহিলা	পুৰুষ	মহিলা	পুৰুষ	মহিলা	
থাইজুৱাৰি	৬০	নাই	নাই	১০৯	১২১	নাই	নাই	নাই	নাই	২৬০

তালিকা- ৩ : ভূমি ধাৰণৰ ভিত্তিত গাঁৱৰ কৃষকসকলৰ শ্ৰেণী বিভাগ

ভূমি ধাৰণ অনুযায়ী কৃষকৰ শ্ৰেণী বিভাগ						মুঠ
ক্রং নং	গাঁৱৰ নাম	ধনী কৃষক > ১০ হেক্টৰ	ক্ষুদ্ৰ কৃষক ২-১০ হেক্টৰ	উপান্ত কৃষক	ভূমিহীন পৰিয়াল < ২ হেক্টৰ	
১	থাইজুৱাৰি	নাই	১০	৫০	শূন্য	৬০

তালিকা- ৪ : পশুধনৰ সংখ্যা

পশুধনৰ সংখ্যা								
গাইগৰু	ম'হ	ছাগলী	ভেড়া	ষাঁড়	উট	কুকুৰা	অন্যান্য	মুঠ
১০০	০০	৫০	০০	০০	০০	১৫০	১০০গাহৰি	৪০০

তালিকা-৫ : গাঁৱৰ আন্তঃগাঁথনি

ক্রমিক নং	আন্তঃগাঁথনি	অৱস্থিতি	গাঁৱৰ পৰা দূৰত্ব (কিলোমিটাৰ)	বৰ্তমানৰ অৱস্থা
১	প্ৰধান পথ	হয়	গাঁৱৰ ভিতৰত	ভাল
২	বিদ্যুৎ	নাই	নাই	নাই
৩	গেছ সংযোগ	নাই	নাই	নাই
৪	পৰিবহণ	হয়	গাঁৱৰ ভিতৰত	ভাল
৫	প্ৰাথমিক চিকিৎসা কেন্দ্ৰ	হয়	গাঁৱৰ ভিতৰত	ভাল
৬	বিদ্যালয় (প্ৰাঃ, মধ্য ইং, উচ্চ মাঃ)	হয়	গাঁৱৰ ভিতৰত	ভাল
৭	ডাকঘৰ	হয়	গাঁৱৰ ভিতৰত	শোচনীয়
৮	বেংক	নাই	নাই	নাই
৯	ফোন	নাই	নাই	নাই
১১	যুৱ সংঘ	হয়	গাঁৱৰ ভিতৰত	শোচনীয়
১১	অংগনৱাডী কেন্দ্ৰ	নাই	নাই	নাই
১২	গাঁও পঞ্চায়তৰ কাৰ্যালয়	নাই	নাই	নাই
১৩	ৰাজহ কাৰ্যালয়	নাই	নাই	নাই
১৪	আৰক্ষী থানা	দিয়ুং	১০ কিঃ মিঃ	ভাল
১৫	বন কাৰ্যালয় (লাট)	দিয়ুংৱা	২ কিঃ মিঃ	শোচনীয়
১৬	বাছৰ সুবিধা	হয়	গাঁৱৰ ভিতৰত	উচ্চ
১৭	ৰে'ল ষ্টেচন	লংকা	১১০ কিঃমিঃ	ভাল
১৮	খোৱাপানী	হয়	গাঁৱৰ ভিতৰত	গড়
১৯	জে এফ এম চি-ৰ ৰাজহুৱা ভৱন, পেট্ৰ'মেক্স লাউডস্পিকাৰ বাচন আদি	নাই	নাই	নাই
২০	জিলা মুখ্য কাৰ্যালয়	হাফলং	১২০ কিঃমিঃ	শোচনীয়

তালিকা- ৬ : কৃষিজাত শস্য

শস্যৰ প্ৰকাৰ	বৰ্ষা নিৰ্ভৰ		জলসিঞ্চন	
	শস্যৰ নাম	এলেকা হেক্টৰ হিচাপত	শস্যৰ নাম	এলেকা হেক্টৰ হিচাপত
খাৰিফ	ধান, তিল	৮০ হেঃ, ২০ হেঃ	-	-
বৰিশস্য	ঝাড়ু, মিঠাআলু	৪৫ হেঃ, ৬ হেঃ	-	-
অন্যান্য	উদ্যানশস্য	-	-	-

তালিকা-৭ : গাঁৱৰ শস্য উৎপাদন ৰূপৰেখা

শস্যৰ প্ৰকাৰ	মুঠ উৎপাদন (আনুমানিক) কিঃগ্ৰাঃত	পৰিয়ালৰ সংখ্যা	উৎপাদন কৰা পৰিয়ালৰ সংখ্যা
ধান	৫৯.৩৪কুইণ্টল	৬০	-
ফেঁছ	-	-	-
তৈল বীজ	৪	৬০	-
শাক-পাচলি	৮	৬০	-
মচলা	-	-	-
স্বল মিলেট	-	-	-
ফলমূল	-	-	-
অন্যান্য, তিল, ঝাড়ু, আদা আদি	-	৬০	-

তালিকা- ৮ : পশুখাদ্যৰ পৰ্যাপ্ততা

প্ৰকাৰ	১-৩ মাহ	৩-৬ মাহ	> ৬ মাহ
শস্যৰ অৱশিষ্ট	—	✓	-
গছৰ পৰা খাদ্য	—	✓	—
ঘাঁহ	—	—	✓
সেউজীয়া খাদ্য	—	-	✓
বনাঞ্চলত চাৰণ	—	—	-

তালিকা- ৯ : পশুখাদ্যৰ পৰ্যাপ্ততা

ক্রমৰ বাবে	অৱস্থান	যদি অন্য গাঁৱত, গাঁৱৰ পৰা দূৰত্ব (কিলোমিটাৰ)
গেলামাল/সুলভ মূল্যৰ দোকান	-	-
সাপ্তাহিক বজাৰ	ডিয়ুং	১০ কিঃমিঃ
প্ৰধান বজাৰ	ডিয়ুং	১০ কিঃমিঃ
বন নিগম বিক্ৰী বিভাগ	—	—
টেণ্ডু পাট্টা পি এইচএ ডি	—	—
মাছৰ বজাৰ	-	-
ভেষজ উদ্ভিদ সংগ্ৰহ কেন্দ্ৰ	—	—
অন্যান্য বিশেষ	—	—

তালিকা- ১০ : জলসম্পদ সুবিধাৰ পৰ্যাপ্ততা

জলৰ উৎস	সংখ্যা	পানীৰ পৰ্যাপ্ততা (উপযুক্ততা, ঋতুকালীন)	ব্যৱহাৰ (খোৱাৰ বাবে, জলসিঞ্চন, গা ধোৱা)
জল সংৰক্ষণ			
বান্ধ			
দমকল			
নদী-নলা	১	পৰ্যাপ্ত	খোৱা
জুৰি	-	-	-
খাল			
জলাধাৰ			
অন্যান্য, কুঁৱা	১	পৰ্যাপ্ত	খোৱা

তালিকা- ১১ : শক্তি ব্যৱহাৰ

ইন্ধনৰ প্ৰকাৰ	নিৰ্ভৰশীল পৰিয়ালৰ সংখ্যা	নিৰ্ভৰশীল মাহৰ সংখ্যা	উৎস (স্থানীয় গাঁও, বন, অন্যান্য উৎস)	মুখ্য / গৌণ
কাঠখৰি	১০০ শতাংশ (৬০হে)	গোটেই বছৰ	বনাঞ্চল	মুখ্য
কেৰাচিন	-	-	-	-
গোবৰ জৈৰ গেছ	-	-	-	-
গোবৰ পিঠা	-	-	-	-
বন্ধন গেছ	-	-	-	-
বৈদ্যুতিক চৌকা	-	-	-	-
অন্যান্য, সৌৰ	৩০ শতাংশ	গোটেই বছৰ	নিজা	মুখ্য

তথ্য-II : জীৱিকাৰ সুযোগ বিশ্লেষণ

তালিকা- ১২ : কৃষি আৰু উদ্যান শস্য

বাধাসমূহ	কাৰণসমূহ	সুযোগ সমূহ	কৰ্মসূচী
কম উৎপাদন	<ul style="list-style-type: none"> পৰম্পৰা কৃষি পদ্ধতি বহুৰেকত এবিধ শস্যৰ খেতি সাৰ, কীটনাশক, পতংগ নাশক দৰৱ আদিৰ ব্যৱহাৰ অতি নগণ্য। জলসিঞ্চন ব্যৱস্থাৰ অভাৱ। কৃষি আন্তঃগাঁথনি, আধুনিক সা-সঁজুলি আৰু যন্ত্ৰপাতি আদিৰ অভাৱ। উচ্চ উৎপাদনশীল বীজ সম্পৰ্কে সজাগতাৰ অভাৱ। 	<ul style="list-style-type: none"> উপযুক্ত আৰু উচ্চমানৰ সাৰ, কীটনাশক আদিৰ প্ৰয়োগ। নতুন আৰু অত্যাধুনিক প্ৰযুক্তিৰ প্ৰয়োগ। সু-সংগত প্ৰশিক্ষণ। গাঁওবাসীয়ে উন্নত কৃষি ব্যৱস্থাক আকোঁৱালি লোৱা। উচ্চ উৎপাদনক্ষম বীজ ব্যৱহাৰৰ আঁচনি 	<ul style="list-style-type: none"> টেক্টৰ ব্যৱহাৰৰ প্ৰশিক্ষণ। কৃষি-নীতি উন্নতকৰণৰ কাৰ্যসূচী সাৰ, কীটনাশক, বৰ্ণসংকৰ বীজ আদিৰ অতি কমৰ ব্যৱহাৰ।
ভঁৰাল আৰু উৎপাদন	<ul style="list-style-type: none"> সংৰক্ষণ পদ্ধতি সম্পৰ্কে সজাগতাৰ অভাৱ। বিদ্যুতৰ সৰবৰাহ নোহোৱাৰ বাবে শীতল মজুতৰ অভাৱ। 	<ul style="list-style-type: none"> বিক্ৰী নোহোৱা সামগ্ৰী দীৰ্ঘকাল ধৰি মজুতৰ সুবিধা। উপযুক্ত শস্য মজুত কৰি ৰখাৰ সুবিধা 	<ul style="list-style-type: none"> পেকেজিং পৰিবহণ আৰু বিপণন
বিপণন	<ul style="list-style-type: none"> পৰিবহণ ব্যৱস্থা অতি শোচনীয়। মধ্যভোগীৰ বাবে বজাৰৰ সৈতে পোনপটীয়া যোগাযোগ স্থাপন কৰিব নোৱাৰে। বিপণন কলা-কৌশল সম্পৰ্কে জ্ঞানৰ অভাৱ, বিক্ৰীৰ পৰম্পৰাগত পদ্ধতিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰতা। 	<ul style="list-style-type: none"> প্ৰকৃত পৰিবহণ ব্যৱস্থাই কৃষকসকলক তেওঁলোকৰ সামগ্ৰী নিকটৱৰ্তী বজাৰলৈ লৈ যোৱাত সহায় কৰিব। মধ্যভোগীক আঁতৰাই বজাৰ মূল্য সৰ্বোচ্চ হাৰত বৃদ্ধি কৰা। বৰ্তমান বজাৰৰ পৰিস্থিতি আৰু তেওঁলোকৰ উৎপাদিত সামগ্ৰীৰ বৰ্তমান মূল্যৰ বিষয়ে অধিক জ্ঞান। 	<ul style="list-style-type: none"> ক্ৰেতা-বিক্ৰেতাৰ মিলন

তালিকা- ১৩ : পশুধন

বাধাসমূহ	কাৰণসমূহ	সুযোগ সমূহ	কৰ্মসূচী
চৰণীয়া ভূমি কম	প্ৰযোজ্য নহয়	-	-
পশু খাদ্যৰ পৰ্যাপ্ততা	<ul style="list-style-type: none"> শোচনীয় বিত্তীয় অৱস্থাৰ কাৰণে বজাৰৰ পৰা ক্ৰয় কৰাৰ অক্ষমতা। গছ-গছনিৰ পৰা পশুখাদ্য, শস্যৰ অৱশিষ্টাংশ কেৱল ৩-৬ মাহৰ বাবে পৰ্যাপ্ত। বছৰ জুৰি পৰ্যাপ্ত নহয়। 	<ul style="list-style-type: none"> পশুপালনৰ দ্বাৰা উচ্চ উপাৰ্জন সুবিধা লাভ কৰিব পাৰিলে পশু খাদ্যৰ বাবে ভাল ঘৰুৱা বজাৰ আৰু এই সুবিধাই জীৱিকাৰ বিকল্প সুযোগ সৃষ্টি কৰিব। 	পশুধন খণ্ডৰ উন্নত সুবিধাৰ বাবে পশুচিকিৎসা বিভাগৰ সৈতে সংযোগ স্থাপন
পশু চিকিৎসা ব্যৱস্থা	<ul style="list-style-type: none"> পশু চিকিৎসাৰ কোনো কেন্দ্ৰ নাই। যথোপযুক্তভাৱে পশু পালন-প্ৰজনন সম্পৰ্কে জ্ঞানৰ অভাৱ। 	<ul style="list-style-type: none"> ৰোগ নিয়ন্ত্ৰণ গৃহপালিত পশুৰ জীৱনকাল (আয়ুস) বৃদ্ধি। গাঁওবাসী পশুপালনৰ প্ৰতি আকৃষ্ট হোৱাৰ লগতে এই সম্পৰ্কীয় সজাগতা বৃদ্ধি হ'ব। 	
দুগ্ধ উৎপাদন	<ul style="list-style-type: none"> পশু খাদ্যৰ অভাৱ দুগ্ধ উৎপাদ বৃদ্ধিৰ বাবে বিজ্ঞানসন্মত পশুপালন সম্পৰ্কীয় জ্ঞানৰ অভাৱ। 	<ul style="list-style-type: none"> দুগ্ধ উৎপাদনৰ প্ৰশিক্ষণৰ দ্বাৰা উৎপাদন বৃদ্ধি কৰিব পৰা যায় দুগ্ধৰ উৎপাদন বৃদ্ধিৰ বাবে অধিক উৎপাদনক্ষম উন্নত জাতৰ পশুধনৰ ব্যৱহাৰ 	
দুগ্ধ বজাৰ	<ul style="list-style-type: none"> প্ৰত্যক্ষ দুগ্ধ বজাৰৰ সৈতে যোগাযোগ কম বিভিন্ন দুগ্ধজাত দ্ৰব্যৰ বজাৰ চাহিদাৰ প্ৰতি জ্ঞান নহয় 	<ul style="list-style-type: none"> বৃহৎ দুগ্ধ বজাৰৰ চাহিদা 	

তালিকা- ১৪ : কাঠ ভিন্ন বনজ সম্পদ (এন ডব্লিউ এফ পি)

বাধাসমূহ	কাৰণসমূহ	সুযোগ সমূহ	কৰ্মসূচী
কম সংগ্ৰহ	<ul style="list-style-type: none"> কাঠ ভিন্ন বনজ সম্পদ সুলভ নহয় 	<ul style="list-style-type: none"> পৰ্যাপ্ত সাৰুৱা চনপৰা ভূমিৰ 	<ul style="list-style-type: none"> খাদ্য শস্য আৰু ঔষধি গছ ৰোপণ
অস্থিতিশীল সংগ্ৰহ	<ul style="list-style-type: none"> উপলব্ধ নহয়। 	<ul style="list-style-type: none"> পৰ্যাপ্ত সাৰুৱা চনপৰা ভূমিৰ 	<ul style="list-style-type: none"> এটিএফপিৰ প্ৰক্ৰিয়াকৰণ উন্নতকৰণ
কম মূল্যৰ হাৰ	<ul style="list-style-type: none"> উপলব্ধ নহয়। 	<ul style="list-style-type: none"> 	
মূল্য সংযোজন	<ul style="list-style-type: none"> প্ৰক্ৰিয়াকৰণ ইউনিট নাই। প্ৰয়োজনীয় সম্পদৰ উৎস পৰ্যাপ্ত নহয় কাৰিকৰী জ্ঞান না। 	<ul style="list-style-type: none"> উপলব্ধ নহয়। 	

তালিকা- ১৫ : বিশেষ দক্ষতা : হস্ততা

বাধাসমূহ	কাৰণসমূহ	সুযোগ সমূহ	কৰ্মসূচী
কেঁচামালৰ পৰ্যাপ্ততা	<ul style="list-style-type: none"> ■ ঢুকি পোৱা স্থানৰ ভিতৰত (বজাৰ ৭ কিঃ মিঃ দূৰত) কেঁচামালৰ অভাৱ ■ ভঁৰাল নাই। 	<ul style="list-style-type: none"> ■ কেঁচামালৰ ভঁৰাল স্থাপনৰ বাবে উমৈহতীয়া ঠাই। 	<ul style="list-style-type: none"> ■ কেঁচামালৰ ভঁৰাল স্থাপন।
উৎপাদিত সামগ্ৰীৰ গুণগত মান	<ul style="list-style-type: none"> ■ উচ্চ মানৰ সামগ্ৰীৰ ভঁৰাল ■ পৰম্পৰাগত যন্ত্ৰপাতিৰ ব্যৱহাৰ 	<ul style="list-style-type: none"> ■ নতুন বজাৰ উলিওৱাৰ কাৰণে উন্নতমানৰ সামগ্ৰী উৎপাদন। 	<ul style="list-style-type: none"> ■ আধুনিক যন্ত্ৰপাতি আৰু সা-সঁজুলিৰ বিষয়ে প্ৰশিক্ষণ। ■ গাঁওবাসীসকলক উন্নত প্ৰযুক্তি প্ৰদান।
বজাৰৰ সম্ভাৱনীয়তা	<ul style="list-style-type: none"> ■ মান সন্মত বজাৰৰ অভাৱ ■ মূল্য নীতিৰ অভাৱ ■ প্ৰাতিষ্ঠানিক ক্ৰেতাৰ সৈতে সংযোগ নাই ■ বিবিধ প্ৰকাৰৰ সামগ্ৰী বা নতুন প্ৰকাৰৰ সামগ্ৰী উৎপাদন কৰা নহয় 	<ul style="list-style-type: none"> ■ বিবিধ প্ৰকাৰৰ সামগ্ৰী উৎপাদনৰ জৰিয়তে নতুন নতুন বজাৰ উলিওৱা 	<ul style="list-style-type: none"> ■ উৎপাদিত সামগ্ৰী বৃহৎ পৰিমাণে ক্ৰয়ৰ বাবে প্ৰাতিষ্ঠানিক ক্ৰেতাৰ সৈতে চুক্তিৰ ব্যৱস্থা
ঋণৰ সুবিধা	<ul style="list-style-type: none"> ■ বেংক বা ডাকঘৰৰ ছেভিংছ বেংকৰ সৈতে সংযোগ নাই। ■ চৰকাৰ আৰু বেংকসমূহৰ উন্নয়ন আঁচনিবোৰ সম্পৰ্কে সজাগতাৰ অভাৱ 	<ul style="list-style-type: none"> ■ চৰকাৰৰ দ্বাৰা বিত্তীয় সাহায্য ■ সহজতে ঋণ লাভৰ সুযোগ প্ৰদান 	<ul style="list-style-type: none"> ■ ক্ষুদ্ৰ বিনিয়োগ, নিৰ্ধাৰিত কালৰ ভিত্তিত (টাৰ্ম ল'ন), কাৰ্যকৰী (চলিত) মূলধনৰ ব্যৱস্থা
বিবিধ প্ৰকাৰ উৎপাদন	<ul style="list-style-type: none"> ■ বিবিধ প্ৰকাৰৰ সামগ্ৰী বা নতুন প্ৰকাৰৰ সামগ্ৰী উৎপাদন নকৰা ■ দ্ৰব্যৰ বহুমুখীতা সম্পৰ্কীয় ধাৰণাৰ অভাৱ 	<ul style="list-style-type: none"> ■ আধুনিক যুগৰ বজাৰৰ চাহিদা অনুসৰি চাহিদা থকা সামগ্ৰীৰ উৎপাদন 	<ul style="list-style-type: none"> ■ দক্ষতা উন্নতকৰণ আৰু নতুন সামগ্ৰী তথা বিবিধ প্ৰকাৰৰ সামগ্ৰী উৎপাদন সম্পৰ্কে প্ৰশিক্ষণ

তালিকা- ১৬ : ঋণৰ সুবিধা

বাধাসমূহ	কাৰণসমূহ	সুযোগ সমূহ	কৰ্মসূচী
ঋণগ্ৰস্ততা	নাই	■ নিকটবৰ্তী এলেকা আধুনিক বিত্তীয় প্রতিষ্ঠান স্থাপন	বিত্তীয় অন্তৰ্ভুক্তিৰ সৈতে উন্নত ঋণ সুবিধাৰ বাবে বিত্তীয় সংস্থাৰ সৈতে সংযোগ স্থাপন
সূতৰ হাৰ	■ বেচৰকাৰী ঋণদাতাসকলৰ দ্বাৰা উচ্চ হাৰত সুদ ধাৰ্য	■ ৰাজ সাহায্য হাৰত (subsidized) ঋণৰ ব্যৱস্থা	
ঋণৰ পর্যাপ্ততা	■ বুঝি (risk) লোৱাত ভয় ■ নথি-পত্ৰ সম্পৰ্কীয় জ্ঞানৰ অভাৱ	■ ষ্টাৰ্ট-আপছ উদ্যমিতা প্ৰকল্প (ভেঞ্চাৰ)	
বন্ধকৰ অসুবিধা	■ বন্ধক ৰখা সম্পত্তিৰ যথোপযুক্ত নথি প্ৰস্তুতকৰণৰ অভাৱ	■ এলেকাত যথোপযুক্ত দলিল পত্ৰ বা নথি তৈয়াৰ কৰাৰ ক্ষেত্ৰত সজাগতাৰ অভাৱ	

Approved

 Divisional Forest Officer
 Orin Hasani Forest Division (West)
 Hailong